માંડી કૂડ અતિ ગહિગયૂં, ' ઢીંકળિ પાડી ભાંભૂ થયૂં. '
પાસઈ કીધા મોટા ઝોટ, ' જાણિ ઊપરિ પરબા લોટ. '
લીધુ સાથિ નઇ સોહડુ, ' લેઇ ધૂલિ ઊપડિ પોહલુ. ' ૫૦૬
' અવધાઇ શ્રી મેલી ઇમ ઘટી, હરિની માટી હરિ આવટી. '
જુ કીધૂ કૂડુ આરંભ, ' ભર્યું હુઇ તુ શરવઇ કુંભ. '
પાખંડિ મોટી અનુસરી, ' બહુલઇ માસિ વહઈ કહઇ છરી.' ૫૦૭
દેખાડી હંસા પરભાવિ, ' ઢાર મારિ તેજી કંપાવિ. '
કલ્પી વાત નવનવી કરી, ' એ કાણે હુડી છેતરી. '
સાચું ત્યાજય કૂડઇ કિમ જાઇ ? 'બૂચૂ રાત કીધુ નઇ થાઈ.' ૫૦૮
અવહિ આહરી ધનીછ્યુ તિમ, ' દીઠુ પા નારેલ યમ. '
ભાખ્યુ ધર્મ્મ ભ્યંત્ર મતિ લહી, ' એ સસા પગ ચૂથુ નહી '
' માંડયા પગ ઊવટ દેખાડિ, સાચી થૈ કાલાની રાહાડિ ' ૫૦૯
ધન ખરચૂં અન્ય આણી મોહ, ' જાણે ગયુ કાંબીયા ખોહ. '
' ખરઇ બોલઇ થવિ લાગઇ ખીજ, ત્રાંબા દેખી પડી એ વીજ '
' લોપી સ્વામી કેરી શીમ, કાગ કોહિલિઇ પાડયુ તીમ ' ૫૧૦
કારણ માટઇ કૂડાં ચવી, તે ' મેહલ્યા કાગા ભાલવી. '
ચે પ્રીછવ્યા કપટ અભ્યાસિ, ' નાંખ્યા લીમ ભમઇ આકાશ.
' મૂરખ મન ખોટઇ અતિ રાચ, યે પાલણુઇ ન ગેયાં સાચ. ૫૧૧
મેહલ્યા ઊપમારગ વિસ્તારી, ' મહુવી વાત તે સુહવી કરી.
' સાચૂં કૂડુ નવિ પેખીઊ, કુબધી કલકલતૂં બૂકીઊ.'
મેહલી હરિહર પરવસિ રહઇ, 'પર પઈસઇ ઘર વિણસઇ કહિ.' ૫૧૨
અનેરૂ કહુ અનેરૂ કરઇ, ' દીધૂ બડચક નીસાતરઇ. '
વાગી એ આજ્ઞાની હડી, ' ચાંદણ ગોહ માથિઇ વીજ પડી. '
જુ બઈઠા બહુ ધાલી વાહ, 'દૂબલી ન ખમઇ બિ આષાઢ.' ૫૧૩
કહિ એ અર્થ અહ્મારૂ વડુ, ', અરહટ પડ્યુ એ સદાવડુ. '
' અંધ ન જાણઇ મલ્યુ મન મિલ્યુ, દીધી કાછ કટક ઊપહ્યુ.
' જુ મનમાંનઇ બોલાઇ કિશું ? નહી વ્યાપઇ ઊજડ લોયડું.' ૫૧૪

માંનઇ વિમાનઇ નવિ ગણ્યુ, ' ડંભાચિ હોયિ કારણ. '
વરિ ખરચ્યુ બહુ લોક દીઉ, ' મણ સઇ તિમ ચુહિ ગાંઠીઉ.'
' દાઝઇ તે તનિ વેદન લહિ, મહા મહાસતી સહુઇ કહિ. ' ૫૧૫
કોવિદ કો નવિ કૂડુ લાખ, ' જાંણી જાતિદીપકા શ્રાદ્ધ.'
' સૂધાનઇ સૂ ગૂધ શૂં કરઇ ? ' તુ તેહનઈ તે કાંઈ આસરઇ ?
સ્વામીભક્તિ મેહલ્યા વાલવઇ, 'આંબા આંબિલી કુણ પાચવિઇ'? ૫૧૬
પરિ પરિ ધર્મ દેખાડઈ આપઇ, 'બિલિ બિલિ ગોઠ નહી કહી સાપ.'
વિઘન વાત કરંતાં વડૂ, ' જાતા ગાડઇ કાઢઇ પઈડુ. '
' કાચી નહી કરી એ ધાત, એ ઉપલૂં નઇ પાઇઉ વાત. ' ૫૧૭
' વાત ન તેહની પડીઉ મોહિ, હોઠ ગોઠ ફૂડી નવિ હોઇ. '
જોયૂ પરિ પરિ કહીયુ ઘણુઘણું, 'ન મિલ્યુ ખીસુ નઇ ટીપણું.'
કૂડી વાત કહિ કિમ કરઇ ? ' બઇઠુ સોગઠ અગ્યારમઇ. ' ૫૧૮
એહવઇ કાજી બઇસઇ ધીર, ' ઘાસઇ બાવનવાર તે વીર.'
ફરી ફરી થવિ હરણ તે જોઇ, ' પર્ણસિઇ નીરિ તુ બીજઇ તોઇ. '
વેદાંતી જે છે પરિ કહી, ' નવાણું એકોત્તર નહી. ' ૫૧૯
માંડણ ભણઇ સ્વામી અવધારિ, ' માંડયું છાંણ ખેલુ સંસારિ. '
' સાચઇ કૂડઇ જાઇ કાલ, એ યમ અરહટ નઇ ઘટમાલ. '
મોરૂ મન તવ ચરણે જડું, 'ખરૂ મહાલક્ષ્મી આગલિ પડયૂં.' ૫૨૦

ઇતિ અપદરશણ વીશી.

જીવન વીશી.

વિપ્ર ગ્રહી એ ધર્મ પ્રમાંણ, બિ સંધ્યા રીઝાવુ જાંણ.
હોમ યાગિ સુરસુખ જાલવુ, લેવા દાન ન માગઇ નવુ.
વેદ તણી આજ્ઞા પ્રવર્તી, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૧

અથવા બ્રહ્મચારિ જ્યુ રહી, ' નારી શવે માતા મઈ હોઈ.
તપ જપ તીરથનૂં અધિકાર, ભોગ વસ્ત નવિ પુષ્ટ આહાર.
દાંન ક્રિયાઈ નવિ કરઘાતીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઈ. ૫૨૨

વાનપ્રસ્થ મન આદર કીયુ, વનફલ ટલત સ ભોજન લીઉ.
મહુણુઇ ગાંમ માહિ મન આવિ, પરચયા ઓ પૂઠિ કરાવિ.
એક સાથરઇ મા લેખીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૩
ઉચૂં પદ સંન્યાસી તણૂં, તે ઊપરિ જે આદર ઘણૂં.
ત્યાજી કમ્મં શવે શ્રુતિ રાખિ, મધ્ય વેદાંત તણી એ સાખિ
મનસ્યાં ઓ સંગતિ વિણસીઈ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૪

પરમહંસ પરમાણંદ કલા, ગુણ 'ગંગોદક પાહિ નિમ્મંલા.'
અંતરિ ચ્યંતન એક અવિનાશ, ' કમ્મ ન છીપઈ સૂરાભાસ.'
સવિ વનચર વનુ શરણ લીઈ, એ જીવની સરિ રાખીઈ. ૫૨૫
પદ અવધૂત પૂત અતિ લયૂં, વિચરઈ અવિની મંનગતિ ગયૂં.
લીલાં વન નગર મતિ ભ્યંન, અણુકલ્યા ભિક્ષા અવિસન.
શુક શનકાદિક સરખા હેઈ, એ જીવીની સરિ રાખીઈ. ૫૨૬
બહુત્તરિ જનક યે ગતિ ગયા, પૂરણ બ્રહ્મ થઇનઈ રહ્યા.
નારી રાજ ભોગ શવિ કીધ, કલા માત્ર મન તિહાં નવિ દીધ.

અમૃત વિષ દાહ સીત ન લહીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૭
રાજા રાજ [કરઇ] પ્રતિપાલ, ' લોક શવે છોરૂ પરિ ભાલ.
દુષ્ટ નિગ્રહ ઓ ભોગવિ ઘણી, ન્યાઇ ધન લક્ષ્મી આપણી.
તપ તીરથ પૂજા અણુકીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૮
રે પરધ્યાન દયા પર હોઇ, ન્યાઇ અન્યાઈ સોધઇ જોઇ.

તાહારઇ પતિસેવા જુ એહ, લોક સખી સ્વામીની દેહ.
કારકુન સવે જો કીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૨૯
ઉદ્યમ કરિ આકરી અપાર, તુ ઠાકરિ મત કીધી સાર.
મનસા વાચા કમ્મિં કરી, બઇઠાં સૌખ્ય મ માનસિ ખરી.

અવસરિ આવિઇ પ્રાણ પતિ દીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૦
નારિ ભર્ત્તરિ ભક્તિ સારિ, સો ભણિ શ્રુતિ આપ્યુ તવ પાર.
સ્નાન ધ્યાંન તીરથ તપ ખોડિ, મૂરતિ આગલિ કર મન જોડિ.
પતિ મૂકી અન્ય ન તન દાખીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૧
વૈશ્ય વિચાર સાર તત્ર દીધ, કારણ વિણુજ પશુપરિ કીધ.
વાડ વૃત્તિ આપી તવ વેકિ, દહી દૂધ તન પોષિ મ દેખિ.
આવ્યા ગ્યા બહુ આદર હેઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૨
શુદ્ર સુખિઇ ઘર તન જાલવુ, વાંણી વેદ વિના હરિ સ્તવું.
બ્રાહ્મણ વઢાણુ પ્રમા કરિ માંનિ, સંપતિસાર સંતોખુ દાંનિ.
અતિથ્ય આવ્યું ઘરિ હરિ પેષીઇ; એ જીવીની સરિરાખીઇ. ૫૩૩
રે રે પુત્ર મિત્ર પરિ પિતા. માતા એ તવ તન તોષિતા.
એ ઘર ધન તુન્નિ સૂંપીઉ, તન લગઇ સહૂ ભલાવિઉ.
જનક જનેતા વસિ વર્તીઇ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૪
સેઠિ નાણ્યુ પુત્ર વીસાસ, વાણુત્ર ના કીજિ બહુ આસ.
સુંપી લક્ષ્મી જીવ સમાનિ, કરીઉ આપ સરીખુ સ્થાનિ.
તેહનઇ દ્રોહ મનસાં વણુસીઇ, એ જીવીની સાર રાખીઇ ૫૩૫
રે રે શૈવ દેવ તવ જાંણિ, અન્ય કરિશ મન તે તવ હાણિ.
મંત્ર પશુપતિ ખટઅક્ષરી, ' ભ્યંન મ જાણિશિ એ હર હરી. '
' સઘલુ વિશ્વ ઈશ પેખીઇ, ' એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૬
સાંખ્ય સૂણુ એહ તવ ધર્મ્મ, વિષ્ણુ ઉદેશ કર્યું નિજ કર્મ.
સાખીભૂત સ્વામી લેખવ્યુ; ઉતપિત ત્રિપતિ માયામઇ સ્તવુ.
એકઇ જંત મ પીડા દીઈ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૭
મીમાંસક ફલ મોક્ષ વિચાર, સૃષ્ટિ રહી શવિ મંત્રાધાર.
વિદ્યા વર આપઇ તવ ઘણા, ' ઘાલી મ શૂન્ય શ્રવણિ આપણા.
યાગ ભાગ ફલ વંછી મ હેઈ, એ જીવીની સરિ રાખીઇ. ૫૩૮
ઇતર લોક હોક તવ મોક્ષ, દુર્બલ દીન હીન તનુ પોષિ.

હંસ્યા સાથિ નાંમ હરિ લીધું, 'મોટી વાત અવિધિ વિણસીઇ.'
'સહિજિ ધર્મ્મ આપણુંઇ વરતીઇ,' એ જીવીની સરિ રાખીઇ.' ૫૩૯
ભાતિ વિવિધ સેજ જૂ જૂઇ.' જીવિની શરિ રાખણું થઇ.
કહિતાં સ્વામી પ્રથમ નવિ વરઇ,' કાદી ફરઇ હુકમ નવિ ફરઇ.'
મંડણું ધર્મ્મ વિલાઉ લાખિ, તવ આજ્ઞાં મંન એ થિર રાખિ. ૫૪૦
ઇતિ જીવન વીશી

ચંદન વીશી.

' લક્ષ ચુરાસી યોનિ ભમી,' માનવ ભવ લાધુ તવ ગમી.
' લોપી વેદ ઉમારગિ રમ્યુ, એ અવતાર આલિ નીગમ્યુ.'
કો ધન કારણિ વેચઇ ફિરી, ચંદન બાલી કોયલા કરી ?' ૫૪૧
બ્રહ્મસૂત્ર તઇ ઉત્તમ ધર્યું, નિત્ય કર્મ્મ સૂધૂ નવિ કરૂ.
આજ્ઞા લોપ સ્વામી તઇ કલા, હીન કુલીન તૂં પાહિ ભલા.
કો ધન કારણિ વેચી કરી, ચંદન બાલી કોઇલા કરી ? ૫૪૨
સદગુરૂ મલ્યુ દીધી મતિ સાર. ચેહ અઢાર પુરાંણ વિચાર.
વલી વલી ગુરૂ શુધ્ધ ન મિલઇ, પ્રતિબોધ મૂકિ મન વલઇ,
કો ધન કારણિ વેચઇ ફિરી, ચંદન બાલી કોઇલા કરી ?' ૫૪૩
વેદ પુરાણ મીમાંસક જોઇ, ભાગવત બાંધ્યુ શુકિ સોઈ.
તિ સાંભલી નર' હોઉ ઠાંમિ, એઠી પારિ ગેઇ વિત્ત ઠામિ'. કો ધન. ૫૪૪
' માતાપિતાતનુ તીરથ સાર,' આખુ સૃષ્ટ જોઇ વિચાર.
નવિ ચયો કીધી તઇ ભાવિ, હીડયા દેઉલ ફરત સભાવિ. કો ધન. ૫૪૫
સંન્યાસી આશ્રમ અતિ ભલુ, બોધા સંગિ ચ્યુ' બાહરિખલુ.'
ઇંદ્રિ જીભ સવાદિ કરી, જ્યાં અસ્તિ પ્રાણ નીસરી. કો ધન. ૫૪૬
પામ્યુ તિરથવાસી વાસ, બીજુ દેશ ભમ્યુ ધન આસ,
અંન્નપૂર્ણા ઉપાસી નહી ' કહિ ભૂખ્યાં ઉઠી સૂઈ નહી ' કો. ૫૪૭

પૂર્વિં ઉપાસી સારદા, આવી વાસ કીઉ મહીં રદા.'
કાંઈ મુખિ આંવ્યુ કવિ ધર્મ્મ, વિષ્ણું વિના અન્ય કીધું કર્મ્મ. કો. ૫૪૮

'પૂર્વ તપ કરૂ તે વરૂ, પામ્યુ રાજ્ય' આપ ઉધરૂ.'
લોભિ લોક સંતાપ્યા ઘણું, કોકટ ગમીયૂ તપ આપણું. કો૦ ૫૪૯

મોટઇ કુલિ લીધુ અવતાર, 'મારગિ ચાલી પેખુ પાર.'
મલીઉ હીનસંગિ મુખસ્વાદિ, આલિ ભવ નીગમ્યુ પ્રમાદિ. કો૦૫૫૦

પામ્યુ ધન અમૂરત ગેહ, પરોપગારિ ન આંવ્યુ તેહ.
નિભિંઇ પદ આપઈ લક્ષમી, તે અવની માહિ વીસમી. કો૦ ૫૫૧

સંધ્યા તપ હરિ પૂજા કીધ, માગિ માગિ વર વાંછિત લીધ.
સૂધી સ્વાંમિ ન માગી સેવ, માગ્યૂં રાજ કરઈ શું દેવ ? કો૦ ૫૫૨

દ્વારાવતી સરખૂં [સ્થલ] પાંમિ, લીધું મોક્ષ ઘણે તે ઠામિ.
કરી એકમના ધરી અભિલાખ 'ન સકયુ તારી પૂરવ પાખ'. કો.૫૫૩

મહા આતમા ધરાવૂં નામ, હરિ નું વેદ દયા નઇ ઠાંમિ.
સાંહમુ સંઘ તેડયું અહંકારિ, 'વર્તાવી પગિ ઘાણીઅ મારિ.' કો. ૫૫૪

યોગી તણૂં વડૂ અભિધાંન, માહિ પૂરણ નહી તે ધ્યાનિ.
જાંણી નહી યોગ મનિ સિદ્ધિ 'નામ કપૂરી ટિંત નુ ગાંધિ,' કો૦.૫૫૫

કો નર નાંમ વિષ્ણુવનુ લહિ, વિષ્ણુ વિષ્ણુ નવિ અંતરિ વહિ.
પાલી નવિ આજ્ઞા નૃપ તણી, 'પાછલી જનમિ કસુ પિશઇ ઘણી.' કો૫૬

ક્ષત્રય નામ વડૂ તે શૂર, 'ગૌ સ્ત્રી વાહર ન ધાયું ભૂર.'
શાખૂ દેહમતી શું લાભ ? 'ઊપરિ પડસુ જોઇઈ તે આભ !' કો૦ ૫૫૭

સજન ઘરિ પુત્રી અવતાર, ભર્ત્તા પૂરઇ ભોગ શૃંગાર.
વાઢ પિતાતણુ અહંકાર, પ્રીયશૂં અતિ બોલતી સકાર. કો૦. ૫૫૮

ચે 'શત ભાર હેમ નિતુ ઝરઇ, પાંમઈ મણિ મૂરખ શૂં કરઇ ?
ચૂકાચૂક કરી સંભાવિ, 'ઊકરડઇ નાંખ્યું તે આવિ' કો૦ ૫૫૯

માંડણ ભણઇ સુણુ મઝ સ્વામિ, કિમ ન લાગઇ પદ નિર્નામિ ?

'વેદ સ્મૃતિ નવિ બોલી સરષ, કાંઇ વાત વ્યંજની કરઈ.
બ્રહ્માદિકે એવી પરિ લાષ, 'ઓછી લીધુ આંખિ આંધ.' ૫૬૦
ઇતિ ચંદન વીશી

પ્રેમ વીશી.

પામી મનુષ્ય ભવ સંસારિ, 'લેઇ નામ ગયઉ નવિ પારિ.'
'વસિ નવિ કીધાં ઇંદ્રય પંચ, પીલૂ ગાલઇ પાકી ચંચ.'
'નહી જાગિઇ કાં કરતાં સોર? ચોગી વાટઇ લાધા ચોર.' ૫૬૧
પુણ્ય નહીં પોતમ કિમ લહિ? 'ફૂકા લગઇ કબાલુ કહિ.'
તોરા ચરણ શરણ બિરદ વહ, તુહિ 'આંગલિ દેખાડણું.'
વૈષ્ણવ નાંમ વિશેષિ લહઇ, 'લોકેશ્વર પરમેશ્વર કહઇ.' ૫૬૨
જો મઇ આજ્ઞા તોરી પાલિ, 'યમઈ ઉકરડઇ પાકી સાલિ.'
'નામામૃત કરૂણા સુખી પીઇ, સાયર સેવી રતન પાંમીઇ
તુ કીમ મૂકૂં તોરી આસ, 'જેહાં જાઈ તિ લોઢીઇ કપાસ.' ૫૬૩
'યોની લક્ષ ચુરાશી ભાતી, પુણ્યઇ પામીઈ ઉત્તમ જાતિ.'
વિશ્વંભર અભિધાની હોઇ, 'તૂં સૂતું જાગતું ન જોઇ.'
તૂં વિણ કો નવિ એહુંઉં 'હશઇ, યે 'સૂતાં મહુ ઉધાંસિ,' ૫૬૪
જેહુ વિષયા રસિ વિગૂત, 'કુંભકર્ણની નિદ્રા સૂત.'
યે યે વાત પુરાંણી સુણું, 'ઊપરિ વાંસ તલઈ વીધણું.'
તૂ વિણુ યે યે કરઈ ઉપાય, 'મણુનાં તુટાં પલે ન સંધાંઇ.' ૫૬૫
યેમઈ તુછલું બોલી સર્યું, 'ગહુ થઈ પઇઠુ માંડુ નીસર્યું'.
જુ તૂં નામિ ન જાઈ શોક, 'પાછલિ પડયાં સહિ મૃત્યુ લોક.'
જાઇ પાપ જુ ઉચ્ચરઈ મુહિ, 'ઘોડા જીભજ વાઢી હુઇ.' ૫૬૬
તું કરશઇ કિંકર ન ભોળતિ,? 'બોલઈ નિગમ દીવાની ચોતિ.'
સ્વામી યે પદ તોરાં સાધિ, 'વિણુ ઉખધ ગઇ વિરાધિ.'

તે વિણુ ચે કાંઇ કમ્મ ખેટઇ, 'વાધ પાન પીજારા ઘટઇ.' ૫૬૭
બીજાં બોલી કરીયા ફાર, 'અંગકની વિષ્ટઇ અપાર'
તુહ વિના કુણ પ્રીસઇ ક્ષીર, ? 'બાઇ નૂહિત ભીજી નીર.'
'અંજન કાજિ કરીશિઇ અંખિ, સારીશઇ મૂશલિ કર નંખિ ૫૬૮
પરમેશ્વર શું જુ તુઝ પ્રેમ, પાલુ આજ્ઞા એ સત નેમ.
ચાલિશિ નહી જુ સ્મૃતિ વાંણિ, 'પહિલા વેઢા ચુંકિચિ જાંણિ.'
'દેખાડિસિ કરિ મોટા વેદ, કહિ આસંગા વિણુકુ ઢેઢ.' ૫૬૯
આજ્ઞા અણુ પાલિ નહીં લાગ, 'ગાઇ વાઇ ગુડઇં રાગ.'
ચાલ સહાએ દીસીઈ અહી, 'સગાઇ નહીં ઠગાઇ નહીં.'
હવઈ મ પૂછીશ એ વલી તલી, 'જોયું સાતે ગલણે ગલી.' ૫૭૦
'અનાપના શોધઈ હવઈ કિશા ?' જુ અંતરિ હરિ આવી વસ્યા.
આવી મગતિ પધારિ ઘરા 'કહિઇ જાં ગજ તિહાં ગોધિરા.'
અંતરિ વાત વિચારી જોઇ, 'ભોલ બાપ કહિ એકજ હોઇ.' ૫૭૧
'લોપી મ લાજ સ્વામીની લીહ, સૂધી વાત મ કરિ મન બીહ.'
પ્રસિધ ઊખાણુ શ્રવણે સુણુઇ, અંતરિ આંણિ એહ આપણુઇ.
જુ તું આંણેસિ એ પરમાદ, 'જા[illegible]ગો સૂરણનું સવાદ.' ૫૭૨
કમ્મં ન છૂટઇ મનસા જાણિ, 'આગઇ કહીઉ સ્મૃતિ પુરાંણિ.
'ગાંસ વિચિ અરહટ જુ વહિ. કો ઉંચુ કો નીચુ કહિ'
મહામુનિ ગ્રંથ બાંધિ મૂંકીયા, 'હોકટ [illegible]થા નવિ કૂટીયા.' ૫૭૩
ઇંદ્રઇવસિ જન રાખુ સર્વ, 'આગલિ છઇ હરિસિધની પર્વ.'
'વાઢી દેખઇ એ અંગલી; કો લહુનીત ન કરશિઇ મિલી.'
એહવૂં જાણી કમ્મં કરિવૂં, 'આગલિ વાત્ર સુહિ પઈસવૂં.' ૫૭૪
'ભણિસિ ઇમ માજનઈ જોઇ, એ [illegible]મ હાકુ બઇસી સૂઇ.'
કહિનિ કિહિ મ જાંણિસિ મંનિ, '[illegible] ક્યાં કેહાં પાપનઈ પુણ્ય ?
નાસ્તિક ધરિ એ પોથાં હશઈ.'લિખતાં લેખણ મહુ દૂખસઇ.' ૫૭૫
લોકાચાર વડુ દાખડુ, 'મેલ્હીં વાટ મ [illegible]ટ ચડુ.'
જાણુઇ રામ સીતા મહાસતી, સુરવર [illegible] કરાણું પતી.

ઘણુ સુ કહિ ' ઘડા ઢંકાઇ, જણુસુ વદન ન ઢાંકયાં જાઇ. ' ૫૭૬
બાંધા ગ્રંથ ઘણા મુનિ મિત્રી, ' તુહિ કાત્યુ એહ દૂબળી.
પાખંડી ધૂતારા થાઈ, ' તીરથ પાખાઇ ન શર મૂંડાઇ. '
દેખાડઈ પોથાં આવડાં, એ શવિ ' કાંણીનાં કુકડાં. ' ૫૭૭
' વિષ્ણુ ભગત શીહાઇ શવે, ' દેખઇ ભીખ માગતા હવે. '
સધની દેખાડયા આપણા, ' એણુઇ બોલઈ ચલકે જણા. '
પામિયિ સુખ હરિ રહિ સંભાલિ, ' તેલ મ પીએ વાટતાં ફાલિ. ' ૫૭૮
સ્વામી છઇ રાવણનું હઠી, ' જાગઈ જોઇ પીઆરી છઠી. '
ઉધર્યો જે જન શરણિ ગિલા, ' ખાંડ્યુ નહી એ કસ આંગલા. '
કીધાં શનિ પુરાણ આવડયાં, ' ગાલિ નવિ ઉડઇ ગુંબડાં. ' ૫૭૯
વેદતણુ મારગ દોહિલુ, કહિ, ઇમ ' સૂધી વાટઇ ચલુ. '
' કહિતાં સોહિલું શ્રવણે સુણી, કરતાં ગાભ ગિલઇ ગ્યાભણી. '
કહિ મંડણ ક્ષણ જુ તૂ રતાં, ' પાલોશઇ એ દ્રે ખૂંટતાં. ' ૫૮૦
ઇતિ પ્રેમ વીશી.

સદાનંદ વીશી.

મેલ્હી વિષ્ણુ વિના મન બાંધ, ' મોટીપણુઇ માથા માહિ ખાધ. '
તીરથ તપ વ્રત શવિ ચૂકવ્યાં, ' અછતા દેવ કરી નઈ સ્તવ્યા. '
શું ન્તે આપ જોયું અતિ રગી, ' ઘી પીતાં આવી બગબગી. ' ૫૮૧
' નાગ નવઇ કુલ મેલ્હી રાજ, આબ્યુ હવઇ ચાકુલડિં રાજ. '
વિષ્ણુ નહી તુ ઇશ્વર ધ્યાઇઈ, અથ બ્રંહ્મા સૂરિજ ગાઇઈ.
નહીતરિ કોડિ તેત્રીસઈ દેવ, મન માનઇ તે કીજઇ સેવ. ૫૮૨
નીપણુ બઈઠા કલ્પિત જોડિ, ' વર સાથિ કામિણિની કોડિ. '
માહિ અર્થ પુરાણી લીસુ, ' આગિ સાપ પંખાલુ થયુ. '
જોયૂં કિમ હવઇ લાયૂ, ભીડ ! ' ગ્યા હિન કરતાં પાઠા પીડ. ૫૮૩

દેખી વાસ આવ્યુ તે ભૂર [સાધઇ પછી સવારથ પૂર.]
વરશી શ્રાદ્ધ ગુરૂ ગોત્રજ કિશી ! ઘર છાંડી આંહાં રહુ અહિનિશિ.
બ્રાહ્મણ શ્રવણનિ આલઇ કુંણુ ? 'ટાંડઇ મુઝ કઇસઇ ભરિ લૂંણુ ? ૫૮૪
તરત ફલ જોઉ કલકાલિ, મૂઆં સ્વર્ગ હસિ તે બાલિ. '
તે ફૂડું યે હવડાં પાંમીઇ, ' સૂતું જાગી યે ગયુ ગાંમિ. '
' નહિ જેણુઇ ગામિ કૂકડ, વ્યાહશઇ નહી કોઇ તડફડુ ! ' ૫૮૫
આવ્યુ નહિ યે વિચુ હરિ સાંભલું, ' તેતાં નક્ષત્ર વાહ્યુ આંધલૂં '
જુ ફૂડે બોલે મન ચલ્યાં ' છુ લાકડનઇ માંકડ મિલ્યા '
ઞહ સ્વર્ગ લિશુ આંહાંયાં મથી, 'વાઘ મુહિ કાંઇ ખાવું નથી'૫૮૬
સાઠિ ભેદ ઊખાણા ચહુ વીસ, સંભળાવ્યા સવિદ્દોષાહિસ.
ગાંમ માહિ બઇઠા સુખિ નહિ , શૂં સાધીશઈ એ વની જઇ ?
વેહારથ વાટઈ સ્વર્ગ લહિ, ' ચાખી રાંધ્યું છંઇ' ઇમ કહિઇ ૫૮૭
માનઇ શીખ જેહ અમતણી ,' સહુઇ જોશુ હશિ ગ્યાભણી. '
જેહે બોલ અહ્મારા કર્યા , કહિ ઇ મુહુ કોઠી નીસર્યો. '
આવી કરૂ અહ્મારાં પર્વ, ' પાટા પાટી માંજી સર્વ.'
સાંભલતાં કાંઈ બુધ્ધિ કરી ' થયુ નાડા વિચિ સીદરી .'
મન મ ચલિ જો હોસિ હાંણિ ' રહી આપણીઇ ઘરી ઘીસુ તાંણી. '
મેહલી હરી અન્ય આણીશ નેહ, 'ઠાહર નિ ઠાહાર હોસિ દેહ.' ૫૮૯
' રહિસી દેઇ આફણી ફાલ , એ છઈ ઉસરતાંના કાલ. '
વાત કરશિ ન માહિ મિલી , કહિસિ ' સાતઇ વાટ મોકલી. '
'પઇસિ તે માંહિ કહિની આલિ? બગ બુડઇ વેહાંત માંહિ.' ૫૯૦
જુ શવિ મીથઈ મોટુ ઘાત, ' ઠાલી ઠાલિ શી કીજિ વાત ? '
વાડવ વતૂ મ દેશુ કોઇ , ' ફોકટ સંકટિ પડશું જોઈ. '
વેદે કરી વાટ સવિ સેવિ , ' ગૌ દૂબલી વછ જોગવેઇ. ' ૫૯૧
મનસા વાચા કર્મ વિચાર, કાંઇ સંધ્યા માત્ર આધાર.
એકવાર ભરસિ અંજલી , તે સ્વામીની આજ્ઞા પલી.
શ્રતિ માતા આગલિ કિમ પાપ ?'સૂર ઉગ્યુ ' શુ દીપ પ્રતાપ ?' ૫૯૨

અંતરિ અર્થ વિચારૂ વેદ ' કાંઇ જમુ વિણુ જાંણ્યા ભેદયા.
કાંઇ ઉધ્ધૂં છઇ તે માંહિ ? મેહલ્યા ધમ્મ અનેરાં વાહિ.
' ઠલ ઠલતાં હીડુ અંધ કાં ? યમ માંડવા તણાં ડોડિકાં. ' ૫૯૩
સ્વાંમા વેદ ન આજ્ઞા વરૂ, ' તે લોપી કિમ આપ ઉધ્ધર્યું ? '
' ઠાકર કરઇ અનેરૂં કરઇ, કહિતાં વાત પડઈ કિમ વરઇ ?
અણુ કહિ દાનૈ કલેસુ કાંઇ ? 'ધમ્યું ફૂંકયું શવિ વાઇ જાઈ.' ૫૯૪
' પાખંડી પંચ દિન માંહિ ગચ્છઇ, પગ પાછલિ ખોટા કીડી અચ્છઇ.
અણુજોઇ વલગુ બહુ થાહાર, જોઇ શું સ્મૃતિ આધાર ?
ઇંદ્રિ મિલી વિચાર્યું દસઇ, કહિ ' આલોચિ લક્ષ્મી વસઇ.' ૫૯૫
સ્વામી ' ઠાલુ ઘડુ એ હોઇ, ઝલઝલતુ દેખઇ સહૂ કોઇ. '
અહુ પહુ તીરથિ આફલ્યુ, જાં નવિ સૂધું સદ્ગુરૂ મિલ્યુ.
તોરી આજ્ઞાં ' ભરીઉ અંભ, પૂરણુ થૈ રહુ તવ કુંભ ' ૫૯૬
દેવ દેવ કરતાં ઘર પીઠ ' મૂં જો કે પ્રત્યક્ષ ન દીઠ.'
ઇયંગ ઇયંગ જોયાં શવિ કલી, વિષ્ણુ વિના નવિ પાછી વલી.
યે વર આજ્ઞા પ્રોહ્યું ભેદ, ' પૂરણુ થયુ રહુ થિર વેદ ' ૫૯૭
દર્શણુ દર્શણુ જોતાં ફિરી, ' ન સર્યું કેણુઇ પાર ઉતરી. '
અંતરી આવ્યુ શુધ્ધ વિચાર, ' લેઉ વેદ સ્મૃતિ આધાર.
આજ્ઞા પ્રતિપાલઇ મતિ થઇ, ' બઈઠુ ઘટ તે પૂરણુ સહી. ' ૫૯૮
જોયો શાસ્ત્ર સ્મૃતિ પુરાંણુ, અધિકાં અધિકાં સર્વ વખાંણુ.
અંતરિ આવ્યું નવિ સંતોષ, દીઠું ઈંદ્રઇ કર્યું સપોષ.
' ભોગવશુ કરાવૂં કર્યું', ' આજ્ઞાની રસ પૂરણુ ભરૂ. ' ૫૯૯
જોયાં ઘર દેઉલ મઠ ઘણાં, પાર ન જાણું એ ગુરૂ તણાં.
આજ્ઞા વર દીધુ શ્રીરંગિ, ' કુણું ટલ્યુ નઇ બઈઠુ મન રંગિ. '
કહિ મંડણુ ' ઘટ ભરીઉ તોઇ ' આજ્ઞા પૂરિઈ ભર્યું મુખિ સોઇ '

ઇતિ સદાનંદ વીશી. ૬૦૦

સ્મૃતિ વાણી.

પાંમી વિષ્ણુભક્તિ અતિસાર, દીઠુ કીર્તિ તણુ વિસ્તાર,
'જુ તુહનિ ઇ ડાંકિણિવા ચડુ,' આજ્ઞા લોપી મહી અડવડયુ,
આપઇ પ્રીતિ પૂરઇ વિધિ ઘણી, 'કો અંચલ કાપઇ હૃઅણી? ૧૦૧
સૂધી ભગતિ એક હરિ માંડિ, બીજા 'કાથા બાલા છાંડી.'
આજ્ઞા પલિ એક સ્વામી તણી, 'સાજી નાંહિ તુ લોટી ઘણી.'
બીજા દેવ અછઇ ઘણા ઘણા, 'મિલિશિ પાટણુ તણા પરૂહુણા.' ૧૦૨
'સુખિદુખિ દિન લ્યુ આપણા, વ્યાધિ વિયોગ શોક દુઃખ ઘણા.
નવિ ભોગવૂ મ જાણિશિ હુઇઇ, 'દિહાડા દેવતણા પૂરીઇ.'
જાણિ મા છૂટીઇ એહજ નાંમિ,'માનુ મુગતિ પાત્ર કરી સ્વામી.' ૧૦૩
વિધે છાંડિ હરિ અંતર થિકાં, 'સ્વામી શુ મ કરિ લાડિકાં.'
'છોરૂ રાઇ લડાવાં ઘટઇ, રોઆવતાં અંતરિ આવટઇ.'
એ આજ્ઞા ટલશિ તનિ લેઉ, 'કહિ માંડા ડાંડા નવિ દેઉ.' ૧૦૪
જે કહિશિ ઇછાં વિચરૂ, મુહુઇ રામ નામ ઉચ્ચરૂ
સ્મૃતિ થ્યા જો બોલ્યા જૂઆ, કહીઇં તિ જે 'બકતા હીઆ.'
'બોલિ બોલિ વાધઇ રાહાડિ,' યમ કહિ 'કાંટે કાંટે વાડિ.' ૧૦૫
વિષ્ણુ તણી નવિ આજ્ઞા રહ્યુ, લોકારૂઢિ મુખિ હરિ કહ્યું,
સીમા લોપુ સ્વામી તણી, કહાવિ વિષ્ણુભગત આફણી.
અંતર વિષ્ણુ નામિ શુ સાધ,? 'બહુત્તિરિ ભણ્યુ બિલાડી ખાધ' ૧૦૬
સ્મૃતિ વિષ્ણુ જે અંગિ વિગોઇ, 'એહ પ્રવાહ ગાડરિકાં જોઇ'
'દેશિ દેશી નવા આચાર,' તે કરતાં કિમ જાઇ પાર?
પાલે શુધ્ધ આજ્ઞા તે દાસ, 'યથા વાસ તથા આચાર.' ૧૦૭
ચે બોલઇ આજ્ઞા નુ ખાંચ, એ 'પરીઅૂટ પીઆરાં પાંચ.'
સ્મૃતિ બોલઈ સ્વામી સમંધરઇ, 'ગાઇ રતન ગહ્યુ શુ કરઇ?'
'દીજઇ એહ સુણુહાનઇ ઘાઉ, ભય આણુવુ યે માથઇ રાઉ' ૧૦૮

કહાવુ વિષ્ણુભગત મહિમાઇ, ' આંણુ ગ્રાપતાં કાંણી ન થાઇ.'
' ઊઘાડતાં ઝાંઘ આપણી. લાજઈ ' નહી ઉપદર્શન તણી.
'જિહાંથી આવી જોઇઇ વાડાગ, ઘાલુ ધાડિ અન્ય નહી થાહાર.'
પેખુ નહિ પાખંડ બહુ ધરાં ? 'પાણી વહિ માથાઊફરાં.'
'તહ્મે ભમુ ભમુ છુ ડાલી,' ગો ' પાંનિ પાંનિ ભમંતાં ભાલિ.'
સ્વામિ આંણુ ' માં પાડુ ભેલિ, જોઇ આવુ બિલાડી મેલી.' ૬૧૦
નિશ્ચલ કરી બોલ રાખીઇ, ' દુર્લભ રતન ભેટિ મા રાઈ.'
રાખે બીજા ઘણા ઉપાય ,' લોટી હાથ વિષ્ટી થાઇ.'
સુધુ હૈઇ વિમાસી જોઇ, ' ધુલુ ચવિ દુધ ના હોઇ.' ૬૧૧
પાખંડી પાસ મન જાઇ, પાસ પાડવા ઘણા ઉપાય.
પ્રીછસિ નહી બોલ તૂં કીશઇ, તુ ' માથઇ ભરકી ઘાલસિઇ.'
જે ' પાણી માથઇ ઉફર્યાં', બૂડામણાં શવે જો ધરાં.' ૬૧૨
કૂડાં પુસ્તક કરી ગહિગહ્યા, એ જોતાં અણબૂડ થઇ રહ્યા.
વેદ પુરાણ તણા અર્થ કોડિ, માંહિ આણી ઘાલ્યા જોડિ.
લાગી શીખ તેણઈ તેહ તણી, 'પરમાંડવઇ પ્રીસઈ આપણી.' ૬૧૩
વલી વિપ્ર આગલિ આવેશિ, 'સૂતા હૂંકારા તિહાં દેશિ.'
માંહિ પડુ અનેરૂ વતુ, ' માથિ યમ વહુઊ બાલતુ.'
તે તુ વાત રહી સુ જાણ ? ' માહિ આવી પઇઠુ ઘુણ.' ૬૧૪
સ્વામીનૂં વાયક વીસરૂ, ' પેટ ભર્યું તુ પાટણ ભર્યું.'
અથ સઘલઈ ' પઇસી નીસર્યું, તેણઈ કહિનુ કહ્યુ નવિ કરૂં.'
'માંડા તણા સ્વાદ જે લહિ, ચેલુ માંડા ચાખ્યા હુઈ.' ૬૧૫
' સુતાના પાડા ઇમ કહિ, જે જાગઇ તે પાડી લહિ.
લોપી તુહ એહ ધર્મ આપણુ. ' ભાગુ પાગ ખજૂરા તણુ.'
સેવિ શિવ બ્રહ્માદિક ઇંદ્ર, નામિ સિદ્ધા ગોરખ મછેંદ્ર. ૬૧૬
લોભિ વાહ્યુ તૂં તિહાં મિલઈ, ' ચાંદરણું દીઠૂં આંધલઇ ! '
જોતાં કાં નવિ જાણઇ ભૂર, 'બિહુ દલિ વાજિ રણતૂર.'
[ઠાકુર તણા ઠાઠ માંડીયા,] 'એ અગુથિ તણા ઠાંઠીઆ.' ૬૧૭

પરમેશ્વર ઉલગ્યુ અનંત, અંતરિ ચેજ ચુરાસી જંત.
ચે બીજા દેખાડશિ કિશા ? તે જઇન કહિ મુગતિ વશા.
' જુ માથઇ ખલિવારૂ હોઇ, ડાહાની મા મચારિ જૂ જુઇ.' ૬૧૮
શરણાગત હરિનૂ નવિ લીયૂં, અન્ય આદરી કિસું તઇં કીઉ ?
વેદ પુરાણિ મેલ્હી સાખિ, વલગે શૂં બીજે બહુ લાખિ ?
' માલિમ બેડી અઠારી હશઇ, આફણી દેહિ દેખસિઇ. ' ૬૧૯
માંડણુચુ સ્વામી શેવીઇ, પંચ પદારથ રશિ જે દીઇ.
ઉદ્ધર્યું ધ્રૂવ પ્રત્યક્ષ પેખીઇ, ગ્રહ ચેહનઇ પ્રદક્ષણ દીઇ.
આપિ રલઇ કિસુ હરિ દાસ ? ' જાઇ સાસ કરતાં સોસ. ' ૬૨૦

ઇતિ સ્મૃતિ વીશી.

સંતોષ વીશી.

મેલ્હી સર્વ સ્વામીશરણિ રહિ, તુ તુસઇ મોક્ષપદ લહઇ.
વેદ વિધિ વિણુ દેખઇ ભ્રમ્મ. સ્વામીવચન વિના શવિ શમ્મ.
નાણી પ્રાણિ માહા ધર્મ તિશુ,' તિલવટ માહિ કૃષ્ણુ ગોહુ કિશુ ?' ૬૨૧
વસુદેવ વિણુ જે સાધશુ, ' ભસ્મ માહિ હવિ હોમ્યુ તિશુ.'
કહિ ' નાહ્ની નુ કૂડુ કોઇ, '' કિહાં રાઉરવાડી જોઇ ? '
યે મેલ્હયાં અન્ય માંડી ડુલ, તે ' જાણે વીંવાનુ ધૂલ. ૬૨૨
' જેહનાં નેત્ર સૂર શશિ વાહિ, ' ' હૈઆ હેત આંખિ જણાઇ.'
કિમ અજુઆલા વિણુ વિશ્વ રહિ . અંતર પ્રાંણુ પ્રકાશી કહિ.
ચે આધારિ ત્રિભોવન રહ્યુ, ' પીથા માહિ પીશી જો કહ્યુ.' ૬૨૩
વેદ પુરાણુ બોલીઆ સાર, ' રાંધ્યુ રંધાય બીજી વાર.'
શાસ્ત્ર સ્મૃતિની એ ધાત, કેઇ રાખીનઇ કીજઇ વાત.
બીજી વાત કિમ મન રહઇ? 'તેરસિ ત્રીજ તિહાં ભેગાં વહઇ.' ૬૨૪

ઓધા ઉપદર્શનિ યે થડાં, ' જાણુવાં ચૂલાનાં વડાં; '
દાસ કિશુ દીજઈ જમરાઉ,? 'આપ આપિ ચાંદ્રણું શીઆઈ.'
'પાત્ર દેગ્યાનૂ ઉછડિ દીઈ, ' આગ્યુ માંહી ગામ ઢોલીઈ.' ૬૨૫
રૌરવ તણ્યાં દુખ ભોગવી, ધરશુ યોનિ ઘણી નવનવી.
આવિશ પછઈ વેદાંત માંહિ, 'એકિઈ સુહુણઇ રાત્રિ ન બ્યાહી.'
તાણ્યુ જાઇછઇ જન ભૂર, એતુ ' જાણુઈ નદીનૂ પૂર. ' ૬૨૬
ઘટઘટ રૂપ આતમા હરી, મૂરખપણિ અન્ય અણુસરી.
'ગાઈ હુઇ યમ કાહડી, વાંસઇ ઈમ રહિવું ધરી ખડી.'
હરિ મેલ્હી બીજા' અથ્થ થાહિ, જાંણુ 'શવિ બિપુહુરની છાહિ'. ૬૨૭
એહવુ જાંણી શેવુ સ્વાંમિ, અંતકાલિ આપશઈ તૂં ઠામ,
પહિલૂં દીઠઇ મનગાંમિ, ' સહજિ છાંહ હશઈ આથમિ. '
બીજી મોટિમ જીવ ન લગઈ, ' ગર્દભિ ' ' દુડી કર્ણું હ ગઈ'૬૨૮
અંતકાલિ યમ દેખિશ આંખિ, નહી છુટઈ આપણુપૂં નાખિ.
' આવ્યુ ભાત રહ્યુ હલ છોડિ, ' છુટિશિ કિમ બોલે બહુ જોડી ?
જાંણિશિ કાં ન ભજ્યુ રઘરાઈ, 'હુહુ ઉથલુ જહીઇ થઇ જાઈ.' ૬૨૯
જેહ તણુ તું ઘર છંગવી, ' છાસિ બાકલા થાસિ સવી. '
[ત્રાસઇ] એહવું સમઇ બોલાવિ, 'પઇહુ ડાંડુ કુંડઇ આવિ.'
કહેસિ તિવારઇ ફૂટી હેઉ, 'ભા નાતરે કાં ન રાખીઉ ?' ૬૩૦
કાં તન બીજે ધર્મ વિગોઈ ? કહિ ' સાંગણુની સરભરિ હોઈ. '
જે મન બીજે ધર્મ્મ વિલાઇ, ' કીડી સાંચ્યુ તેતર ખાઇ. '
સાંચ્યાં કૂડાં હવડાં લહ્યાં, 'ચાહડ બાહડના થૈ ગયા.' ૬૩૧
કયં કરિ બંધ વેલાવ્યું પાસિ ? કહિ કયાંહાં રહ્યુ થઈ અવીનાશ.?
' હાકઇ હણુઇ પચારઇ નડઇ, ' ' દાધા ઉપરી ફોડુ પડઇ.'
ગુરૂ વારતાં તઇ મૂક્યુ નાથ, 'કિમ મન વિલગઈ રાંભે હાથ ?' ૬૩૨
વિષ્ણું ભગતિ તેણુઈ નાહરી, જાણ્યું ' ગોઢિ કરઇ નાગરી. '
' વિનુ ભાગ બહુ ખાઇ રહઇ,' ' ત્રીજા થાહાર કરઈ ' ઇમ કહિ.
જુ સ્વામી ગુણુ જાણુત અહી, 'કરતુ વાઢી ચુકત ઇહ.' ૬૩૩

પાપી પાખંડિ ભોલવ્યુ, સોહલુ સારંગપાંણિ ના સ્તવ્યું.
'ગહિલી ગઈ અણગઈ સાસરિ,' 'થાઈ નહી યવ યમ હરિ ચડિ.'
સમર્યું નહી કિશઈ હરિ મિશઈ, 'કાણી લગન વિઘનકોડિ સઈ ૬૩૪
દર્શન ઘણે મૂઢ મન જાઈ, 'જિહાં ગુલ જાઇ તિહાં ખાઈ.'
વેદ તણા વઈરી પાખંડ, 'જાવા વાટ ન દેશઈ લંડ.'
ન્યાઇ તે વાત વિણસીઇ 'પીઇ નહી તે ઢોલઇ.' ૬૩૫
જુ મઠવાસી રહીઈ ઇમ સુણુઇ, 'ઘરના ડાંડા વલા નવિ ગણઇ.'
સ્મૃતી પ્રબોધ સુણવા કરુ, 'એતલઈ ઉપદર્શન સાંભર્યુ.'
[ભાગી ભૂખ ન હીડા થકા], 'પ્રથમ કવલિ આવી મક્ષકા.' ૬૩૬
તુહિ મંઈ પૂછયું તે કન્હઇ,' હરિ છાંડીતાં 'પડિશુ ગનઇ.'
પાખંડી મોરુ મન લહ્યું, 'રાંઝઈ તિહાં દાઝઇ' ઇમ કહ્યું.
એ વર બોલ ન હોઈ વસુ, 'ભૂસટનુ ઊધારુ કિંશું?' ૬૩૭
જાણ્યું નહી એહ છઇ ઉચ, 'કિહાં આવ્યું એ કોપરિ કૂચ?'
'પામી ભાત કોદ્રિરા બિ ફ્રોડ,' 'દીવાં નહી પૂઠિઇ ભાલોડ.'
કાં મેહલ્યુ મીમાંસક સાથ, 'રૈરવિ પડયા ઘસંતાં હાથ.' ૬૩૮
ઇમ જાંણી શવિ નર સાંભલુ 'છાંડી સર્વ હરિ ભગતિ વલુ,'
નાંમ દિ સહૂ મહેશ્વરી, હરિ હર બ્રહ્મા એકજ હરી.
તે માટઇ ગુરુએ શીખ દીઇ, 'ઊટ ગાંગતૂં પર્ંણીઈ,' ૬૩૯
માંડણ ભણઇ શ્રી ગુરૂ પ્રસાદિ, પારિ ગયા બહુ આદિ અનાદિ.
ચેહ નરિ પ્રબોધ માનીયા, ગયા વૈકુંઠિ આપ શિખિકાયા.
ઠર અક્ષર શ્રુતિ મેહલ્યા લિખિ, 'રાજા રાજ્ય પ્રજા હુઇ સખી.' ૬૪૦
એ પ્રબોધ બત્રીસી સાર, વીસી વીસી જોઇ વિચાર.
ઉખાણા બહુ આદર કરી, જોયો અર્થ વિધિ વિસ્તરી.
એ સંખ્યા ષટ શત ચોઆલ, પહિલૂ આપ પછઇ શીખ બાલ. ૬૪૧
અવની રહી ઉખાણા ભરા, તે કિમ સકાઇ પૂરા કરી?
ઇમ કરતાં જે જે સાંભર્યા, તે તે ગ્રંથ માંહિ વિસ્તરા.
ઘડા ગજ્જ ગ્યુહુ અંગુલિ ગ્રહ્યું, તિમ આફ્લીઈ પૂરણ થયું. ૬૪૨

હું મૂરખ જાંણિ અજાણિ, કાંઇ ચે કવિ કુછિત વાંણિ.
સાંભલતાં કર્ણરસ ઉપજઇ, જોતાં અર્થ અનેક્યા ભજઈ.
પ્રમાદિ નવિ જોશુ ભેદ, તુ તે ભણી મ કરશું ખેદ. ૬૪૩
માંડણ કુલ બંધારા તણુઇ, ' લીધુ જન્મ કર્મ્મઇ આપણિ.
વિષ્ણુજન બહુ સેવા કરી, તુ નિઇ મનિ આવ્યું હરી.
ભૂમંડલિ ચેતુ જનસાથ, કરૂ પ્રણામ શવિ જોડી હાથ. ૬૪૪

ઇતિ સંતોષ વીશી.

॥ ઇતિ માંડણ બંધારાના ઉખાણા સમાપ્ત ॥

(અહીંથી આગળ છેકી નાખેલા અક્ષરોમાં આ પ્રમાણે વંચાય છે. સોળ કે સતર તે બરાબર વંચાતુ નથી, પણ ૧૬ હોવું જોઇએ) " ૨૩ વર્ષે આસો શુદિ ૩ સોમે. "

સમાપ્ત

શ્રી.

રાવણ મંદોદરી સંવાદ.

ગણેશ ગૌરિ રઘુપતિ રમા, વારિજભૂ બ્રહ્માણિ;
તાસ શિરોમણિ શિવશક્તિ, સીધર ઘઉ વરવાણી. ૬૪૫

સોલ કલા શશિહર જિસ્યો, આસોમાસમયંક;
તિશો અમીરસ ઉચરું, વિબુધ ન કાઢી વંક. ૬૪૬

વંક વયણ કરિ પદ્ધરાં, અક્ષર અવિધિ મ પાડિ;
કર સાહી કવિતા તણો, મારગ મુઝ દેખાડી. ૬૪૭

પરિ પીંગલ પ્રીછઉં નહી, ભરહ ન જાણું ભત્તિ;
અપરમ પરમ નઈ અણુસરી, ગુણ ભાખિસિ ગણપત્તિ. ૬૪૮

ચોપાઇ.

ગણપતિ ગણુ ભાખિસ ભારતી, પાતિક પંડિ ન રહિસઇ રતી;
અવિરલ વાણી વખાણિસિ અસી, ગ્રિષમ રતિ ગંગાજલ જિસી.
રઢિ રાવણુ મતિ મંદોદરી, કરિસી કવિત ઉખાણિ કરી;
રામકથા સોનું નઇ સરહું, સોય કવિ સીધર જડસિ ખરહું. ૬૪૯

મંદોઃ-ખરુ વયણુ મંદોદરી ભણિ, રાવણુ મતિ મૂંઢી તહ્મ તાણુ;
આગઇ અગણિત અંતેઉરી, વલી તઈં સીતા સ્યાહાનઇ હરી?
કાશ્યંપ વંશ્ય તણી કુલવહૂ, સુર નર પન્નગ જાણી સહૂ;
'જો આમિષ અતિ મીઠઉં હોઇ, પીંડી તણું ન પ્રાસિ કોઇ.' ૬૫૦

રાઃ-કોઇ ન (મઝ) કાહવી મઇદાનવી, મિ રાવણુ પરિ કીધીનવી.
એ બેટી રાય જનઋષિ તણી, બ્રહ્માણિક જાણિ બ્રાહ્મણી.
ખત્રી તણિ 'ખલેડિ પડી,' અન્ન ઉદક પાખિ રડવડી;
'કાહવિ ખુતી કવલી ગાય, પૂંછડ લેવા પરઠઉ પાય.' ૬૫૧

મં.:–પાય લાગું નર કરી વિવેક, તાહારિ દસ મુખ માહારિ એક;
આણી જાંણી મઈં જાનકી, કંથ ન કેહિતી કલહા થકી.
અખિકૂઅર આલિ આવટયો, કટક માંહિ કંધોધર ઘટયો;
'જે વઢતાં ન વાહારવઇ આજ, ગલૂં ગરોવ્યું કીહાં કાજ?' ૬૫૨

રા.:–કાજ કટક સરિખા લક્ષસવા, નારિ નિરંતર જિણસઇ નવા;
સાઠિ સહસ્ર જિહાં વર્ષંઇ વિયાય, એક વાધઇ એક વિલહઇ જાઇ.
બેહુંતિરિ યુગ જીવઇ ભરતાર, લક્ષ મરતાં કો ન લહિ સાર.
'પડિ ચરણ ચોરાસી માંહિ, કસ્યો ખજૂરો ખોડો થાય?' ૬૫૩

મં.:–થયો અસન કાં અસુર નરેશ? 'વિષ પીતાં કિમ વાધિ વેસ?'
પરિવાર્યો દેખું પરિવાર, 'લેખવી ન લૂણો લાગણહાર.'
ધણ કણ કંચન દીધાં રુદ્રિ, પાતિક કરતાં પડઇ સમુદ્રે;
'જિમ જાણિ બી તુંબણિ તણું, સાકર ચિતવિત વિણસઇ ઘણું' ૬૫૪

રા.:–ઘણું મ બોલીસ ઘરગોરણી 'બુધિ પ્રકાશ મ પાહની તણી;'
અઠોતર મતિ મસ્તકિ વહું, સાહમી સીખ શંકરનઇ કહું.
જહીંઈં તપ કીધો કૈલાસિ, પાર કહિવા તું નોહતી પાસિ;
'આગઈ ઇહાં એ રંગ ધરઈં, કોણ કલાપીનાં ચીતરઈં?' ૬૫૫

મં.:–ચતૂરપણિ પંચવટી ગયો, બુધિસાગર તહીંઈં બૂઝીયો;
જિમ તઈં કમંડલ લીધૂં હાથિ, સેન્યા કાંઈં ન લીધી સાથિ.
લાજ્યો નહી તું લંકેસરી, લાવ્યો મેહલા માથિ કરી;
સૂરઉ નામ કસી પરિ કહું? 'પહિરી ભાતિ પથરણિ લહું.' ૬૫૬

રા.:–લિઉ ભાર માથી મહીથલી, જાણઇ એક કૂસમની કલી,
ભ્રાંતિ મ જાણિસ ભીખારી તણી. ખણિ દસ મસ્તક ખણિ દરસણી.
કાયા માયા જાણઉં કરી, અવસરિ સરજૂં અમરાપુરી;
તાત વિયોગઈં રિહાં વનિ જઇ, 'કીડી ઉપરિ કેહી કટકાઈ?' ૬૫૭

મં.:—'કટક કિસ્યા ઉપરિ કેસરી, દીઠઇ મયગલ જાઈ મરી,'

---

૬૫૨. " વઢતાં બૂંબ ન પાડઇ ગલું, મલું જિમાડિઉ " પાઠ.

×ફરસરામની ફરણા હરી તમ્હ ઉભા વઇદેહી વરી.
તરુણપણિ ત્રંબક ભાંજિયૂં, 'હવિ ગુરલ તે ગરહૂં થયું,'
મિં સુણીયું તિઈં દીઠઉ તિસ્યો 'કંકણુ પાણી અરીસો કિસ્યો ?' ૬૫૮
રા.:–કસ્યુ ધરિણિ તૂં જાણિ ઘણું, પ્રાક્રમ પુરૂષ પીયારા તણું ?
રાજકૂંઅરિ સૂધી સાધવી, જનમિ ન જાણિ લાંપું લવી.
જો જાણિ પરમંદિર વાત, તો સહી સીકોતરિનું સંઘાત,
આગ઼િ કહેતી 'માય મસાણિ, ઉલખણહારી ઉછિ મ જાણિ.' ૬૫૯
મં:—જાણું અનુમાનિઇ એતલૂં, શ્રી હરતાં કો ન કહી ભલૂં,
શ્રુત સમૃતનાં પુસ્તક પાસિ, વાંચ્યો વલી વિધાતા વાસિ.
લોચન અધિક અનઇ આંધલો,' કટંબ સવે વચિ ઘાલ્યો કલ્હો'
'પોપટ પગ પંખારવ ભારિ, ભણ્યો ગણ્યો માર્યો મંજારિ' ૬૬૦
રા;–'જરા નહિ પણુ જીભઈ મરણુ, વિરી થાસિ વણીવર્ણુ.'
મોહિતિ ચડી મિહાણુવ તણી, 'પાયૂં દુધ પદમનાગિણી.'
જિહાં પગ માહરાની રજ પડિ, તિહાં તૂં સરખી સો સાંપડી
'આસંગા વણુઠી ડુંબડી, દીઇ આલીંગન ચોહટઇ ચડી.' ૬૬૧
મં.:—ચડી મ બોલીસ ચાંપી દાઢ, આગિ કોણુઇ ન વુલ્યા વાટ ?
÷ જહીઇ યાગ રૂષિ પૂરા થયા, ચઉદ સહિસ સાથિઇ ઘુરાઆ.

૬૫૮–૩ નાન્હપણુઇ.–૬૫૮–૨. ટીકા—

× ફરસરામની;–સીતા સયંવરિ ત્રંબક ધનુ ભાજ્યુ, ફરસરામ નક્ષત્રણિ કરી તપ કરઈ. આડઇ આવી કહિઉં કુણુઇ ક્ષત્રીઇ ભાજ્યઉં ? પિતા ન બોલઇ. રાંમ કહઇ; મિઇ ભાંજિઉં. તો યુદ્ધ દે. વારૂં. ઉતર્યા બ્રાહ્મણ ઉપરિ પ્રથમ ઘાત ન કરૂં. તું કરે, ધનુષ ચડાવઇ પણિ ધનુષ ચડઇ નહીં. તે રામ બલ હરિઉં. રામાવતારહૂઉં ? તપિ જાઇસિ. તું પ્રજા રૂડઇ પાલે. ગયો. રામ ઘરિ આવ્યા. વિષ વાલ્યું ન વલઇ તિમ એ હવઇ ન ઉપાઇ.

૬૬૨÷ જહીઇ—વિધામિત્રના યાગીં દાણુવ ભાંગી ભાંગી જાઈ, તિહાં રામનઇ લેઇ જઇ રાખ્યા. બાલપણુઇ. દાણુવ આવ્યા મારી ભાજ્યા, યાગ સરાડઇ ચડયા. ૧–૨ ઘાણુઇ ઘુર્યા. ૨૧–૧ ભીંતિ પાખઇ ભાતી ન હુઇ.

ખરદ્દૂખર નઈ ત્રસર નરેસ, સુપંનખાનિ દીધો દેવટ.
'અથ હાવિ અથ જિમણિ સુણી, 'રામ આવ્યો પાય રાવણ તણુઇ ૬૬૨
રા,— તાણી આણી સ્ત્રી તે ભણી, 'વિણુ માર્યાં મરસિ આફણી.'
સૂર્યવંશી વેરવા રામ, 'આદ્ દાવેસિ અવધ્યા ઠામી.'
વધિયા વીર કરી વીસાસ, 'આજ અજાડી પાડયો તાસ.'
'ઉંદિર મંદિર ખણુતાં આથ, કુંભીનિ હરિ દીધો હાથ' ૬૬૩
મં.:— હાથ પડયો ઘર ઉપરી ઘણો. 'લોટો લૂદૃસિ લંકા તણો,'
એક કપિ કીધૂં તે જોઈ, 'આંખી દીઠું સાખિ ન હોઈ.'
છૂટિમાર્યાં છહિલ નરેસ, બાંધ્યા પૂંછિ બાલ્યો દેસ,
વાઢયું વન સંતોષી સતી, 'હાલી નહીં હરીની કૂંબતી.' ૬૬૪
રા;—'ભાતિ ભલી જે ભીંતિ ભલિ, કો બીજૂં પાડિ કાંબલિ. ?'
તે ઝૂંઝાર ગણિ ગુરણી, માલા ભાજિ મેગલ તણી.
દેશ ન વાસ ન રીતિ ન રાજ, સરડા વાનર કેહી લાજ ?
બાંધ્યો બલ્યો વખાણી કુણ ? 'નાક વઢાવી કરિ કસોહણ' ૬૬૫
મં.:—સહુણ મ માગિસિ સીતા કાજિ, 'ઉદેહી બેઠી તાહારિ રાજિ.'
જન્મ લગી તું જોઈ વિચાર, બાંધવ બાપ નિ બેટા હારિ.
ઈમ કરતાં આવી સાસરિ, દસરથ રાય સંઘાયી સરિ.
'થલ બાલી જલ પૂઠિ થઇ, આગિ અગિન નિ ખોલિ રહી.' ૬૬૬
રા.:—રહા ઉંડઇ પગિ ઘરિ આપણુઈ, 'ગયમર છાજઈ ગજપતિ તણુઈ'
'સૂંઢાલી સરડી દૂબલઇ, ખોલડ પાડિ વલગી વલઇ.'
'ઘર ખણુતાં ભાગી ભીંતડી, છોકર બાકર છુટાં રડી;'
ભૂંડાં જમલી ભૂખિં સુઇ, 'રડવતી રા આંગણિ ગઇ.' ૬૬૭
મં.—ગઇ સીતા સાથિ સમરધિ, 'જાણુઇ જલ પીધૂં હરસધિ.'
આગિ સહિસારજનસૂં થયૂં, કામધેન લેતાં કુલ ગયૂં.
તિમ કરતાં કૃત્યા ઉપજઈ, યશ ખૂટિ જલતનયા તજિ.

'કથન કોરડાં તિણિ કશૂ ? આપ હાણિ જણુ થાસિ હસૂં.' ૬૬૮

રા.:—હસતાં કામિનિ કાં કરિ શોક ? હૂં કહીઈ કંટક ત્રીલોક.
બ્રહ્મા વિષ્ણુ કરાવ્યા વતૂં, વૈકુંડ કોણિ ન જાણૂં છતું.
ઈંદ્રાદિક આગલિ ઉલગિ, ઉભા રહિ આથમતા લગિ.
તાસ ઘરણિ તૂં લવતાં લાજિ, 'ઉંટ ચડી ઉતરી લેંડિ મ ખાજિ.' ૬૬૯

મં.—'ખાજાં લાડુ પગિ ખેસવી, રાવણુ રાબ રંધાવિ નવી.'
હું મંદોદરી નવયૌવની, ચપલ નેત્ર નઇ ચંપાવની.
જાણૂં જે આ તૂં હનઈ ગમી, કાયા તસી કરૂં કારિમી.
'નાંખિ માં તે ખલિ ખાંડહ તણી, આંખિ અનેરા ભરવા ભણી.' ૬૭૦

રા.—'ભણી ભણી કીધૂં અસરટ્ટ,' સી કિમ પલસિ તાહરો હઠ ?
'હું વરમાસી હું વરમાઇ, ઉલખઇ નહી કો મંદિર માહ.'
જો તૂં રૂડી રંભા થકી, તોહિ માહરિ જીવન જાનકી.
'વાયસ વાઘ મનગમતિ મલિ, સૂકડિ સર્પ સરીસા બલિ.' ૬૭૧

મં.—'બલ્યો જન્મ તે અબલા તણો, આગિ ઘા ઉભાયો ઘણો.'
'ભાજઈ તૂં સરિખો ભરતાર, 'હિત કરતાં કાઢિ હથીઆર.
'જાં આંધલો ન જઇ આફલિ, તાં પ્રીછવ્યો ન પાછો વલિ.'
'બાભણુ ઘરિ બિસારિ મ બુધિ, પશ્ચિમબુધિયા પરિહરિ સુધિ.' ૬૭૨

રા.—મૂધિ મ કરિ માહરું મનભંગ, 'રઘુવંશી અલતાનો રંગ.'
'લખમણુ રામ વેઠિવાડી, ભરથ શત્રુઘન પિઠા ખાડિ.'
શિંઘાશનિ સૂકૂં ચામડૂં; 'કટંબ સવે વચિ કીધૂં વડું.'
* 'પીઆરિ પૂડિ પાગતરણા, ચૈત્ર દિ જાહારિ ચ્યારિ જણા.' ૬૭૩

મં.—જણુ જણુની માના વટ જોઇ, રાઘવ રાજિ ન બેઠો કોઈ.
વડા તણુઇ વાંદઇ વાણુહી, એક જાણિ અરમાહા કહી.
એક ઉદરિ વિભીષણુ વસ્યો; 'અસુર માહિ અંગારો જસ્યો.'

---

૬૭૧ વાયસઃ—ડાઢા માહિ માસ રેખા ખોતરઇ, મનગમતઇ. દવિ સાપ સુકડિ સાથિ બલઇ. ૬૭૩ પીયારે પૂડે નીવેદ કરઇ.

'કુકઠ કાઠ કુહાડિ ભહચ્યોં, ખીર વખિ વાઢિવા વલ્યો.' ૬૭૪
રા.—'વલ્યો વિભીષણુ ધાહડો હવિ,' માનવિ માટડિ માન્યો સવિ.
'રાંક રાંકની તાંણિ બાંહિ, કાપર કરડિ માંહોમાંહિ.'
રામચંદ્રની રામા ગઈ, મૂંહનિ ઇચ્છા તેહની થઇ;
બેહુ કામિનીનૂં ગુરિ કંત, 'પાહણિ બચકડિ પડસિ દંત.' ૬૭૫
મં.—'દંતાલા મેગલ મુખક મૂંકાય, બહુ તાંતણિ બલિવંતા થાય.'
શાખામૃગ સાથિ જેતલા, રાઘવ લક્ષ્મણુ પાંહિ તે ભલા.
કપિ બેઠા કોસીસિ ચઢી, ઠાકુર સહામી હિઇ થડહડી.
વલી વિભીષણુ ચંપી ચાલ, 'પન્નગ નિં કીધા પંખાલ.' ૬૭૬
રાઃ-પંખાલા થાજ્યો પલિવંગ, જાં જાં એક ન જાગિ અંગ;
કુંભકરણુ મુખ આવિ કોલિ, 'કિમ કરી નાખિ છાકા છોલિ?'
છપન કોડિ બહુતિર બલવંત, હેલાં* હરિનો કરસિ અંત.
ભાઇ તણું પેટ ન ભરાય, 'જાણિ સાતુ સાયર માહિ.' ૬૭૭
મં.:-માહિ× મંકડ નાઠો નીકલી, 'આગિ ગલતાં આસાઉલી.'
'પારો પેટિ ન રહિ ઢૂકડો; બીજો બહિચરનો કુકડો.'
'વીઝુ× વીછણિ નિં વનરાય, ઉરફાડીનિં અલગા થાય.'
ગહિલપણિ જો ગિલસિ ગૂલ, 'પેટ મિસડી ઉપાયૂં શૂલ.' ૬૭૮
રા.:-'શલો ન લાગિ કણુ કોહિરઇ,' કુંભકર્મ વડવાનલ જરઇ.
જે* યુગ સઘલો કરતા ભક્ષ, તેવા પાપી ખાધા લક્ષ.

---

૬૭૭ હેલાંઃ—બધા વાનર બોતેર અને છપનકોટિનો કુંભકરણુ અંત આણશે. ૬૭૮ માહિ...સીતાની સદ્ધિ લેવા આવ્યા તાહારિ રાવણુની બિહનિ મુખ ફાડી રહી હતી તે માહિ પડયો. હણુમત કડિથી શસ્ત્ર કાઢી ઉદરિ ફાડી નીકળી ગયો. + વીઝૂઃ—પશુનું પેટ ફાડઇ તે વીઝૂ. વીછી. સિંધ. ૬૭૯ જે-આતાપી વાતાપિ બે ભાઇ હતા, તે તીર્થિ જાતા તેહનિ જિમવા રાખતા. એક લોટી નઈ થોભડો થઇ નઇ બ્રાહ્મણાદિ નઇ મારી જિમાડતા. સાદ કરિ નીસરી આવતો. તે તીર્થવાસી બ્રાહ્મણાદિ મરતા. તિમ અગસ્તિઇ ખાઇ પેટ પાખલી હાથ ફેરવ્યો, તે માહી ભસ્ત થયો.

‘મોટાંનિ મોટેરા મલિ, અહીઅરની પરિ આખા ગલિ.’
વાંનર વીર પટંતર જોય, ‘કિમ કાંકિડા તાણે ગોહ ?’ ૬૭૯
.:–‘ગોહ ચંદણ દીઠિ ગડગઅડિ, વીજ વિશેષિં પહિલી પડિ.’
મરણ લિખ્યુ માણુસની હાશિ, નંદીગણના સ્વામિ સાથિ.
જિમ તિઇં શીત સચેલી હરી, પહિલું મારત પલિવંગ પુરી.
રડવડતા આવત શ્રીરામ, આપ્યા ઉત્તર હુંતો ઠામ. ૬૮૦
રા.:–ઠામ ન ઠાહર ઘોરી ધણી, ‘ઝોળિ ઝગરની મેલી ઘણી.’
સોય કટક કિમ વઢસિ સમૂં ? ‘માગ્યા તૂપ તણૂં ચૂરિમૂં.’
‘જિણિ જીત્યા નવકુલ નાગ, તિહાં લોઘીનો કીહો લાગ ?’
‘ચિણો ઘણું સુરાતન ચડિ, ભાજિ ભાડ નિ પાધરી પડિ.’ ૬૮૧
મં.:–પડયું કટક જિમ વીંટી કોટ, ‘મારી મૂલિન કીધા લોટ.’
જહીઇં ગડઅડતો ગંભીર, હુંતા પલિવંગ પેલિ તીર,
સોંસર ફોજ ન તહીઇ ફિરી, સૂનિ સાગરિ આવ્યા તરી.
‘ભોભ લગિ ઘર લાગૂં ઘણું’, કુબુદ્ધી કહિ હવિ કુઉ ખણૂં.’ ૬૮૨
રા.:–‘ખણી કઢાવિસિ એહનાં મૂલ,’ હવડાં ગઢ છંડાવિસ ગૂલ.
ભીષણ થાસિ ભૂત પરેત, ‘નરનિ ટલસિ ચાલાનુ ચેત.’
માનવ દાનવ જાસિ ગલી, ‘કાલિ બલહિ પડી વીજલી.’ ૬૮૩
મં.–જલહર બાંધો જિણઇ રામિ, વિષહર વેધ્યો વડિ વિરામિ.
સપનાંતરિ પેખ્યું પામ કિ, સોય રાઘવ સઘલી પરિ સકિ.
જે આપણિસિઉં કરતો આલિ, તે વણિ ખુટિ માર્યો વાલિ.

૬૮૨–૩ સોંસર–સમુદ્ર ઉતરતાં કાં ન વાર્યા? ૬૮૩–૩ ભીષણ–કુંભકર્ણ કોપ કરસિ તિ વારિ ભૂત જિમ નાસિ જાસિ. ૬૮૪–૧ સર્પ સરીખઉ સમુદ્ર તે બાંધિઉ, તે વીંધઉ. ૬૮૪–૨ સપનાંતરિ–સોહોણું પામન કઇ વિચારીઇ તે પામઇ. ૬૮૪–૩ જે આપણ—અંગદના પાલણા ઉપરિ રાવણ નઇ ઉંધઇ માથઇં બાંધ્યો હતો, વાલિઇ. તિહાં છ માસ લગઇ રહ્યો. જેહ ભણિ રમકડાનઇં ઠાંમિ દશ માથાં રૂડાં દીસઇ. અંગદ પાટૂઇ પાટૂઇ મારતો. ખમતો તે વાલિ રામિ માર્યો.

ભલૂ હવૂં ભય તુંહનિ ટલ્યો, 'નાઠા ચોર પરાછી ગિલ્યો.' ૬૮૪

રા.:–મિલ્યા માનવી વાંનર સાથિ, પેટ નાટ કરસી પરભાતિ.
આગિ ઉગ્યાણો મહીઅલ માહિ, 'માંકડ ભીખઇ જોગી ખાઇ.'
જોતાં એક અસમથા મિલ્યા, 'પાસા રામ પાધરા ઢલ્યા.'
'અહિ ડસિઉ ચાવઇ આઉલી, ખૂડંતો વલગઇ બાવલી.' ૬૮૫

મં.:–'બાઉલિ બાથ મ દિ ભરતાર,' એ નૂં હુઇ સંકર સહિકાર.
કાપ્યાં મસ્તક આપ્યાં વલી, અયોધ્યાપતિ લેસઇ આમલી.
આગિ એહનાં બાણુ અગારિ, પડી તાડિકા પેલઈ પારિ.
'સૂતા સર્પ કરી ચકચાલ, કંધિ ચડાવી આણિઉ કાલ.' ૬૮૬

રાવ:–કલ્યાંતિ નાપૂં કામિની, સીતા દેહ એ સોવન વની.
વાકૂલ પહિરિ વગડા માંહિ, 'સેવંતરાં ડાંગિ સૂડાઇ.'
અવસરિ આંખિ નં દેખિ અન્ન, 'રાંક તણઇ ઘરિ કસિઉં રતન્ન?'
અહનિસિ કરઇ અંગિ ઉચાટ, 'કોઠી સિઉં નતિ ખાતી કાઠ?' ૬૮૭

મંદો:–'કોઠિ કોઠ કિમ વાઇ પડિ?' બીજાં ફલ વિણ ખુંટિ ખડિ.
આગિ એહ અધિપતિ આકરો, બીજો બંધવ કેરો ખરો.
હવણા હાણિ કરી હનુમંત, 'જેણિ દૂજણના પાડયા દંત.'
'સૂરો તન સંનાહિ ભર્યો, આગિ પંચાયણ પાખર્યો.' ૬૮૮

રાવ:—પાખર પડ ફાડિ દાનવા, નવ કટકા થઇ ઉઠિ નવા.
'કુઅર કાઠ કિમ આગિં બલિ? સોનઇ સામિ ન વરસિ વલિ.'
વાંનર તણી વિસાહ ધાડિ, 'વયર પીયારિ સી પઢવાડિ?'
'લોહી પખિ ન લાગિ પીડિ, કોઈ ભાડુતિ ન ભાજિ ભીડિ.' ૬૮૯

મંદો:—ભિડતાં ભારથિ ભાગા કોડિ, અપતિ ચાલતાં આવી ખોડિ.

૬૮૬–૨ માંકડ–વાનર લાંવઇ નઇ લખમણખાઇ. ૬૮૭–૧ એ તું હુઇ–ઘણાં વરસ તપ કરી ઇશ્વર ઉપરિ મસ્તક દસ આપ્યાં, કાપ્યાં, પાછાં આપ્યાં, ૧૪ ચઉકડીનું રાજ માગ્યું આપ્યું.

*એકવાર આગિ અસુરાણુ; હરિ 'ઘરણી ઉતાર્યો ધાણુ.'
મહિષાસૂર નઈ શુંભ નિશુંભ, તું×'અજુઆલિસિ તેહના ડંભ.'
°કરિસિ રાઘવ સઘળી રાવ, 'સાજાં' A ભાગાં એક વટાવ.' ૬૯૦

રાવઃ—'વાટ વિચિ માંડિઉં હાવઢૂં' કો કહિ નાહનૂ કો કહિ વડું.'
મંદોદરિ-માહારિ ભડવાય, 'બીજાં' હલ વા વાહલ થાય.'
'રામ B રમતિ કરસિ તે સહી, 'હવડાં તું' ઘરિ ઉઠી C થઈ.
'વાડિ કાકડી કરડિ કાલ, વલી ચીભડા માંહિ વિશાલ.' ૬૯૧

મંદો–'વિરલા દેસી બુધિ પાધરી, હલૂઆ જાસિ હાજી કરી.'
એક વયરી વલગાડિ ઘણૂં', 'જોવા પીયારૂં' પેખણૂં'.'
એક માહરૂં કાલિજ કાપીઇ, રાવણુ રૂધિર પૂછતાં પીઇ.
દીઉં સીખામણ સિઉં સોભાગ, 'એક તડિ હો તડિઇ વાઘ.' ૬૯૨

રાવઃ–'વાઘ પાહિ મુઝ વિસમો ગણિ, જિમ કિમ પ્રીણિ ડસકિ ઘણિ?'
'બાર કોડિ બાલક જો રડિ, ન સ્તનિ પાવઇનિ પાહાનુ ચડિ.'
મંદોદરી ઇમ કરતી મૂઈ, 'સોકી દાહ ન સકી સાંસહિ.'
'અબલા ઉંટ એકજ અહિનાણુ, ગાંગરતાં સિરિ પડી પલ્હાણુ.' ૬૯૩

મંદોઃ–'લણસિ લંકા કરસણ કરી, થડવટ થાસી હલ આસુરી.'
'લેસિ ખલિ કણ ઘાલીનિં ખલિ,' ત્રિગઢ નરેસર રહિસિ તલિ.
'ઘરઘર કરતાં ન રહિ ઘરસૂત્ર, જાં નવિ મિલિ પીઆરા પુત્ર.'
'સગપણ ન ગણિ સૂકાં લોહ, થાસિ ચૂકા ચકાબોહઃ' ૬૯૪

---

૬૯૦ એકવારઃ–અસુર નઇ દેવ્યાનઇ વેદિ થઇ. પારવતી દેવ્યા. ધાણુ—ધાણ્યા, માર્યા. × તું–રાવણ. આગઇ વઢયાના વેર તાજાં કરશિ. ° કરિશિઃ–આગઇની વેદિ સર્વ રામ સંભારશઇ. A સાજાંઃ–રાખસ સહુનઇ માર શઇ. B રામઃ–છોકરાની રામતિ જિમ રામ કરશિઇ. જાણે. એથુઇ ચઢાઇ નહી. C ઘર ઉઠી–રુહાડિ માંડી.

* ઘરઘર—ઘરી મોટાઇ બોલતાં. +પીઆરા પુત્ર દોહિલા.

રાવઃ–'બાહડ માહિ વસિ દાદુરી, સોય કિમ જાણિ સાગર તરી ?'
'ઘર ઉંદરડી ઘરટી તલિ, દર કિમ દેસિ ડુંગર તલિ ?'
'પગ–પાખિં પાદ્દર ગોરડી, વાત વગડની કાં કરિ વડી ?'
વનિતા મુખિ વીરરસ ભણુઇ, 'કુયરિ ક્રૂંચ ન દીઠાં કિણુઇ.' ૬૯૫

મંદો–કિણુઇ કુમતિ તમ્હ દીધીકંત?'મણિધર મણિ લેવા ગિયુંચીત,'
અન્ન અનેરાં અલગાં કરી, 'માગઈ મોતીની ઘુઘરી.'
'સીતા કોદાલી કુલ તણી, રાક્ષસ મૂલ નાખિસિ ખણી.'
'પાસ માહિ પાડિઉ મંડલી, મચ્છ ગલાગલિ મુકી ગલી.' ૬૯૬

રાવ–'ગોલ નાપૂં કિહિનિ આપણો, લીઉં અનેરા અધિપતિ તણો.'
મઈં પોતઇ પાડયો ગિરિ મેર, કુટીકાઢિઉં કુઠિન કુબેર.
ઉપાડી આણિઉં ઇસાનિ, લીધી લંકા સહિત વિમાંની.
'વિસમા તે વિસિ કરવાસકું, જૂઅ ભુઇં કિમ છાંડું છેછકું?' ૬૯૭

મંદો–'છાક મ કરિ ઉપરિ મહીથલી, સીતા સવિ અંગા નિર્મલી.'
'ગહિલા ગંગોદક કિમ સડિ ? રૂદ્ર કલસિ કિમ પૂરા પડિ?'
સબલી શક્તિ શિરોમણિ સતી, તેહને રજ કિમ લાગિ રતી ?
'બીજા વહિરઇ બીજ મયંક, વિરાશા વિણુ કિમ ચડિ કલંક?' ૬૯૮

રાવ–કલંક કસિઉં કામિનિ રેસ ? લાગો કર જિહાં લંકનરેસ.
'જે જલ ગંગા ભીંતરી ભલઇ, તે સિરિ સોમનાથ નઇં ઢલઇ.'
'પાવક સંગ કરિ સરપાણું, કહાવિ મુખ તેત્રીસહ તણું.'
'ન્યા નરપતિ દા પાસિ પડિ, ગહિલી ગોઝ ન શિરૂઆ ચડિ'૬૯૯

મંદો–'ચડિઉં ચાસિ ચાલઈ તાં ભલૂં, ડગમતાં થાસિ દોહિલૂં.'
લંકનરેસર લક્ષણિ લાજિ, 'અચલ ખણ્યો ઉંદરનિ કાજિ.'
અમ્હ આગલિ સીતા શા માહિ ? 'કોઇ હારતી ન જોવા જાય.'
'ઘરિ બીજોરી બારિ માસ, કાં કારેલી કરિ વિલાસ ?' ૭૦૦

રાવ–'વિલસિ ભમર વેલી વિપ્રીત, ચાંપાં કુસુમ ન બઈસઇ ચિત;'
'ઉત્તમ અતિ આઉલિનાં ફૂલ પરિમલ પાખિ ન પૂરઇ મૂલ.'

સાઢિ સહિસ્ર તું સરિખી સખી, સમ કરતાં સીતા શિશિમુખી.
ગુણિ ગરૂઇ લાવણી લહુઅડી, 'કરિ પડસુધી કણકઇ ઘડી.' ૭૦૧
મંદો–'ઘડો ભરાણો ઘરણી જાણિ, સરાપિ બુડિસિ સિતા તણી.'
પેલી પિતા કરી લેખવઇ, લંપટ લાજવિહુણો લવઇ.
પાપી થિઉ પિતામહ પુત્ર, 'માઇ ન માસી ગાધિહ ગોત્ર.'
'કાલી કવિલી લહુડી વડી, હાકિમ હવઇ એકઇ લાકડી.' ૭૦૨
રાવ–'લાકડી.જીભે ન જાઇ લૂણી, દાખિ નહીં મુહ દીઠાતણી.'
'સો વરસિ ન ગણિ સહિવાસ, સાતે જાઇ દુઘર વાસ.'
'સુંખિણિ સાપિણિ નિ પાપણી, એ ત્રિણિ ન હુઇ આપણી.'
છોડીની છોકરિ તું લાજિ, 'પરડ તણા સુખ મેલિસ આજિ '૭૦૩
મંદો:–આજ મરણુ આવિ તો ભલું, દીસઇ નહી દશમુખ દોહિલું.
તુમ્હ મરતાં કુઅર કિમ ટલી ? 'સૂકિ બલતાં નીલૂં બલિ.'
ગયુ સિણગાર ગણ્યા હિહમાંહિ, રાતો વેસ પહિરાવીસિ રાય.
'અહિવાતન ઉધારિ પડિઉં', રંડાપણ દીસિ રૌકડઉ. ૭૦૪
રાવઃ–'કડુઆ વચન મ બોલિ કુહાડિ,' ઘણુ સીખી ઘરિ ઘાલિમ રાડિ.
માંડ રાંડ થાવા સાદરી, કરિ કાલુમુખ પીહરિ જઇ.
આજ આણાવડિ અળગી કરૂં, કુટંબ વહી તાં કાલાખિરૂં.
'જે સૂધી સોનાની છરી, પેટ ન મારું મંદોદરી.' ૭૦૫
મંદોઃ–મંદોદરી મુખિ બોલ વલી, 'કાં કાંડિ આવ્યો કલકલી? '
'ખિઇ ખિઈ કરતાં મંદરિ માહિ, અન્ન ઉદક બિ ઉડયા જાઇ'
તૂં દાહાડિ પરણિ પંચાસ, વારૂં તો મોહિ ફાડિ વાંસં.
'સીખામણું દેતાં સૂઘરી, તે તિણિ વાનરિ વિલખી કરી' ૭૦૬
રાવઃ–'કાયર આગલિ કીજઈ ઘણું, શું ડાહાપણુ બીડાહી તણૂં '
'જે યમસૂં જીપિ સંગ્રામિ, તે આગલિ હરિ હાઉ નામ,'
'સિરિ નીસાણુહ વાજી વાસ, તિહાં તાઓટિ કેહો ત્રાસ ?'

૭૦૬–૩ વારૂં તો મુહિ–મુહ ઉપરિ વાંસ ફાંડી, મારી. ૭૦૭–૨ હાઉં હાઉ કહિ ન બીહઇ.

‘હૂં ગજવેલિ ન ગંજી કોઇ, પોગર પડી ન મોલિ લોહિ’ ૭૦૭

મંદોઃ–લોહ પાષાણ તણી જિમ પ્રીતિ, નર વાનર તિણીઇ રીતિ.
‘જિહાં ખગ ચુડી તિહાં શિલ તરઇ, સિરિ સંતાપણુ માંકડ કરઈ’
ઇંદ્રજયત જગિ જીત્યો વલી, ઈમ ઉલ્હવતાં લંકાં બલી.
ફિરિ સહોદર સાહામુ થાય, ‘વિણુઠી વેલા વિણુઠો દાહ.’ ૭૦૮

રાવ–દાહ દેવા વિભીષણુ કરિ ધરિઉ, ‘આંધઇ આંધો આગલિ કિરઉ.’
‘કાંણિ આંખી ન ગણીઇ છતી, સ્યું કીજઇ સૂતી જાગતી ? ’
વિધ વિધ વાનર મેલ્યો ઘણો, ‘ભારો કરિ ભુયંગમ તણો.’
‘ઘુલરનાં ઘણુ ન રહિ ઘડી, માંહોમાંહિ મરઈ આથડી.’ ૭૦૯

મંદોઃ—‘થડ સીંચઇ શાખા સમધરઇ, ’પશૂપતિ પરિમલીની કરઈ.
‘મિલ્યા કબાડી હિલ દોહિલા, વાઢી વન કરિસિ કોઈલા.’
‘છાંણી કસ્યાં મુખ મીઠાં થાય ?, કરઇ રખોંપૂ રાઘવરાય.’
‘એક પઈડઇ ક્ષિતિ ખેડણહાર, ભારિ ભરિઉં ભાજિ ભરતાર.’૭૧૦

રાવઃ–‘તરી ન જાણિ કરચલિ તોઇ, પગલાં ભરતો પેખઇ કોઇ;’
‘જલ થલ વિચિ વેલુમાં વસઇ, ગહિલાં કરતો ગુહડ ગ્રસઇ.’
તિમ રાઘવ અધિપતિ અવતરિ, એકૂ વાત ન જાણિઇ કરી.
રાજ વિનાણ્યાં હીંડિ રાંનિ,‘ જિમ મંત્રેઇ પાયા પાનિ.’ ૭૧૧

મંદોઃ–‘પાનિ પડિ કિમ ચૂનો દીઇ, ’વનિ વસતાં કોઈ વનિતા લીઇ?
‘સીહ તણુઇ સો લંઘણુ થાય, મયગલ પાખિ માસ ન ખાય.’
કીરતિ કંથ ભણાવી ભલી, ‘ઝોંટિ માં રાંકતણી રોટલી.’
ધન્ય તે નર અવની અવતાર, ‘ગુડિ ગજ લૂંસઇ ભંડાર.’ ૭૧૨

રાવઃ‘–ભંડારી કાંઇ ભરલો થાય ? રાઉલિ વિરો વિશેષિઇ જાય.’
મઇ મનગમતિ માંડયું ઝૂઝ, ‘કામિની આગલિ કેહું ગુઝ ?’
તું આંગણુઇ સોહાગણુ મોર, કાયા કોમલ કથન કઠોર.
‘આપ સંતાપણિ કાં કરિ કહૂં ? વિલસિ ઘરણિ ઘર લાધૂં વહૂં’ ૭૧૩

મંદોઃ–‘વડપણિ મિલ્યો પવન તું પાન, સીતા ઘર કરસિ શમશાન’

સર્વ શરીર તણું સુખ ટલીઉં, 'જાણિ કરકસિ લોહડું ગલિઉં '
' ત્રિગઢ ટીઠ પરિ વીંટી લંક, માથઈ ડસ્યો ન દેખઇ ડંક. '
કંત ન કીજઈ પાધરિ ચડયા, 'રખિ ઢીકરી ભાજઇ ઘડયા' ૭૧૪

રાવ–' ઘોડિ લીધી ખરિ કિમ વલિ, મૂકું નહીં ચડિઉં માંડલિ.'
આણ્યો પાસિ અયોધ્યાં ધણી, ઘરિ ઉગલ કરસિ આપણી.
કુઅરપદું ભોગવતા પરિ, ' હલતાં બૂકિડં તે સાંભરિ.'
'હાલિ હરિણુ હરિ લીધૂં ગલિ;કિમ કાઢઉં કર આવ્યો તલિ?૭૧૫

મંદો–'તોલિમાં ત્રિવિધિ એક ત્રાજુએ, ખિત્રવટ નાખિમા ખારઇકુએ'
' રાવણુ રાજરીતિ તે ખરી, પરજા પાલિ પુત્રીકરી. '
લોક વિરોધિઇ લિલવીલાસ, ' કાત્યુ પીજિઉં કરું કપાસ.'
'અખત્ર ચાલતાં વિણુસિ આથિ, રસ નીપતો ન લાગિ હાથિ.'૭૧૬

રાવઃ–' હાથી તણા દંતુસલ દોઈ,કાછબ કોટિ ન સરિખાં હોઈ.'
વાત ન લીધી મૂકી કઈ, ' પાપ તણા પગલાં કિમ ભરૂં ? '
જિમ સંકર નઇ સિરિ સુરસરિ, તિમ મહારિ જનઋષિ કુંયરી.
અલગી મૂકું ન એક લગારિ, માંથિ ચઠી ન કરિસિ ભારી. ૭૧૭
મંદોઃ–' ભારિઇં બાંધિઉ રહિ ભરતાર, કણુ કણુ થાતાં કેહી વાર ?'
મ કરિસ માણુસસૂં સંગ્રામ, જાસિઈ કૃતયુગ કેરી માંમ.
જન જીતિ શું યસ વાધિસિઈ ? હારિઇં ઘણું હસારથ હુસિઇ.
'કલહ પ્રીતિ સમવડિ માંડીઇ, કેલિ બોરિ લાંછન છાંડીઇ.'૭૧૮

રાવઃ–છાંડિ મંદોદરિ છાડયા બોલ, ' ગિરિ ડુંગર ન કરિ ડમડોલ.'
'લોઢિ લીહ પટોલિ ગાંઠિ,' જનમ જાનકી બાંધી કંઠિ.
' ઇ મસ મ ધરી મરણુની વાટ,' પ્રાણુ લગિ પરિપૂર્યો પાટ.
જિમ ઉમાદે ઇશ્વર મિલી, તિમ માહારિ મુહરિ મહીથલી. ૭૧૯
મંદોઃ–'થલ ચૂકું ચણિયારૂં ખડયઉં, બાખડ ઉંટ અંબહિડિં ચડયઉ'
' મોર કંચનિં કિંગાયો કાંઈ ? યેગડ મિલ્યો વાછરૂં માંહી.'
તૂં જર જીરણુ તે છોકરૂં, ' ઉંટ કોટિ બાંધિઉં બાકરૂં.'

'ગરઢી ગાય બગાઈ ભરી, બાંધી ગલિ ઘાંટ ઘુઘરી.' ૭૨૦

રાવ;–ઘુઘર વાલિ ભલી જે વાય, 'વચ્છ વખાણ્યા નોહિ માય.'
પૂછિ પૂરંદર પ્રિછઇ ઘણું, મેઘનાદનૂં માંટીપણું.
'દૂર્જન જણુ દીઠિ પરજલઈ, માથિ તરણાં મૂકતાં બલઇ.'
સવા લાખ સુત સરિખા સુર,'કનકમાલ કિમ કીજઇ દૂરિ?'૭૨૧

મંદો:–'દરની માટી દરિ આવટી, પાપીં પુન્ય ગયું સવિ ઘટી.'
તપ કરતાં તુઠો ત્રિપુરારિ, 'સોનૂં સીરામણિ ગયું સારિં.'
ફરસરામિ ધુરી આપી ધરા, 'થ્યા બાંભણ બુધિ પાખિ પહરા.'
ત્યાં રાવણ તું તેહની સાખ,'કોઠી કારણી નાખિમ લાખ.'૭૨૨

રાવ;–'લાખ મિલઇ લેખા ઉફરા, ગેહિઈ તે ન પરાભવ્યુ પહરા.'
જો ઘરિ બિઠાં પુહચઇ આસ, કોઈ ઉહાડિ માંઢી પાસ ?
'જે આવ્યું ઉવેખઇ અન્ન, ભીખ ન પામઇ ભરયૌવન.'
જઉ અબલા નઇં આપ્યો ત્યાગ, ત્યાઇં નાથોપિંગલનાગ.૭૨૩

મંદો:–નાગ નિગોદર નઇ નાગલા, પુરુષ પસાઇં પહિરઇ ભલા.
સાહામું બોલઇ સ્વામિ ભણી, તે પ્રમદા કહીઇ પાપિણી.
કરતાં વિરુઉં ન વારિ કાલિ, કામિનિ નહી તે કર્મચંડાલિ,
'કોઇ કહિનિ પેટિ ન ઘાલી પ્રાણ,' કુલિ પુહુરો દીજઇ નિરવાણ૭૨૪

રાવ,–માણુસ દીઠિ માણુસ મૂકી, 'સહસ્સફણો મૂં ફાટિ કુંકિ.'
મિઇ અલવઇં ઉપાડયો કૈલાસ, લંકા લગઇ ન ખાધો સાસ.
એહવાં કોડિ કરિયા પરાક્રમ, વાલી કહિતાં વિણસઇ ધર્મ.
'ઉભાં નહી બિઠાંહિસસિઇ, જાયાં નહીં કિમ નાહિયા હુંસિઇ'૭૨૫

મંદો;–હસિસિઇ હરિપુર નઇ કૈલાસ, ચાલી કથા કમલભૂ પાસી.
'વાતિઇ વાત કાગ સો થાય, ફૂલ પડિ ચઉસર ગુંથાય.'
સુઇતણી સાહાનિલિ સાંભલિ, શત્રુ સાંગિ પગદેવા મિલિ.
તાહરો પરભવ ઘરિ ઘરિ ઘણો, 'આંખિ દુખણા પાહિ અલખામણો,
રા.–મણૂઆના સાતુ કપિ થાય, 'વાઇ આવ્યા વાઈ જાય'. ૭૨૬

ભૂલી ન લંખિ લક્ષમણ રામ, ‘ ગેહલી ગૂલ ન ગંજઇ ગામ. ’
જિહાં સુર ન સકિ સાહામી કરી, તિહાં નર ‘નાડા વિચિ સીંદરી’
‘જિહાં કુંજર કાંટિ તોલાય, તિહાં પાડા પાસિંગિઇ જાય.’ પ૨૭

મં.–જઈ રાઘવનિ કરિ રહીઆતિ, અજુઆલિ ઇશ્વરની હાતિ.
શંકર સેસ અધૂરી ભરી, આવિ રામ અજરામર કરી.
સીસામાંહિ મિલઈ રસરાય, ‘ સદ્ગુરૂ પાખિ ન સોનૂં થાય.’
જઉ કરૂણા કરિસિ કાકસ્થ, તઉ નર ‘વડી નીપજી વસ્થ.’ ૭૨૮

રા.–વસ્તુ નીપની ગમી વગડિ રિહિયા, ભય ટાલી ભલ માંટી થયા.
સખી ન કીજિ સરખા ઇશ, ‘કિહાં ગંગાધર કિહાં ગોહીસ ? ’
સિઉં અમરાપુર ઉજડ થયું ? ‘તુઠીઆણુ ટીંટા નઈ ગયું ? ’
‘નવકુલ નાગ પડી નીંઠણી, હીંડઇ રાજ હલિંડા ભણી ? ’ ૭૨૯

મં.–‘ ભાણુ ન ભાણિ ઢાંકિઉ રહિઇ, વૂડા વાટ વટાઊ કહિઇ. ’
શેષનાગ લક્ષમણુ લહુઅડો, બલિબંધન બંધવ જે વડો.
પ્રીછઇ કુણુ વિભીષણુ પખઇ, ‘ વાધી ખૂઠી વિધિ ઉલખઈ. ’
‘ ભાગી ભુંઇ ભલા પરિહરઇ, કાગ કાપુરસ ભાલિ મરઇ.’ ૭૩૦

રા.–‘મરિસિ જન ભૂખ ભાવઠી,’ રાઘવ કાલિ કાઢસિ કઠી.
એક વિભીષણુ નઈ સુગ્રીવ, ઠરસિઇ નહીં ઠાકુરના જીવ.
જે બાંધવના ઘરઘાતકી, તે કિમ રહિશિ અનેરા થકી ?
‘ ચોર ચાડ દ્રોહ જાણુઇ ઘણા, ખપિ તિણિઈ લીધાં ખોરણાં.’ ૭૩૧

મં.–ખોરણું અસુર ઉધિ ઊતરિઉં, તઈ ધુરિ ધનદ સાથિ સિઉં કરિઉં ?
‘ જે સાસૂ નિસિ રમતી રાસ, કરશે કુલવહુ તે અભ્યાસ.’
‘ જેહવા ચાલ ચલાવા વડઈ, લહુઆં લક્ષણ તે આવડઈ.’
તઈ સગપણિ કીધો સંતાપ, •નહીં વિભીષણુ બીજો બાપ. ૭૩૨

રા.–બાપીડો બૂઝે પરપંચ, નીચઈ ભરિ ન ગ્રાલઇ ચંચ.
હું સુર નાયક તૂં સૂતારિ, બોલી બાપ તણુઈ અધિકારી.

'પ્રીછયા પખિ પચારિ ઘણું, પાસૂં ઉછઉં પીહર તણું.'
'જે જેહવૂં ધરિ ધાવિ થાન, ખેત્ર વેત્ર બિ સરખી સાંન.' ૭૩૩

મં.—સનક સુનંદન નઈં સારદા, કાશિપ કપિલ સંકરમી સદા.
એક તુમ્હે બ્રહ્માની સાખ, અધો માસ અંધારો પાખ.
મૂલ ડાલિ ફલ વિહિરો ઘણો, સંબંધ કુઆરિ સેલરાં તણો.
મગ કાગદૂ ધરામાંહિ ધાત, કહાં કહાં દોસ ન દીજઇ માત. ૭૩૪

રા.—માતપિતા સુત સગપણ ખરૂં, પણિં 'નીસાણિ નહીં નાતરૂં.'
'રાજ વિણુજ બિ મઇલાં મૂલિ, ધર્મ બોલતાં બુકઈ ધૂલિ.'
દીઠો દશરથ કરતો કઢી, વિસ ખાધૂં વનિતા સિઉં વઢી.
રાંડ બુઈં રહી ન સકિઉ રામ, 'ભાગા ભઈંસા માદલ ઠામ.' ૭૩૫

મં.—ઠામિ રામિ રાખિઉ ઘર બંધ, 'જિમ સૂકડિ વન કરિ સુગંધ.'
'વંશ કુવંશ તણી પરિ એક, પાસઇથાં પરજલઇ અનેક,'
તિમ રાવણુ થાસિઈં સંઘાર, સરિસાં પુત્ર કલત્ર પરિવારિ.
'આવ્યા દેખૂ અવલા દીહ, ચતુર મ ચૂકિસિ ઘરનાં ઘીહ.' ૭૩૬

રા.—ઘી ખાવઉં આંધિઈ વારીઈ, 'ગુલિ મરી કાં વિસિં મારીઇં ?'
રાંક રામ ઉપરિ સિઉં રોસ ? હણી કરિવો હઇયાસોસ.
નાંમ નીગમિઉં સીતા સાથિ, 'પુંહુક છંડાંણો હાથો હાથિ.'
સેહેલાની પરિ આવ્યો સર્પ 'કાંટઈ ભિડતાં ભાજઇ દર્પ.' ૭૩૭

મં.—'દરઈં પાધરૂ પલઇ ભુઅંગ, ઠામિ અનેરઇ મરડિ અંગ.'
અપરમ પર ઉલખિ મહેસ, રખે રામસૂં કરતો રોસ.
'વાઈમારી કોઈલિ વન તણી, આવી ગંગા આલસૂ ભણી.'
રાઘવ 'દૂધ ભયો દાહિમો, સકલ પદારથ દેવા સમો.' ૭૩૮

રા.—સમરથ નહીં કો શંભુ સમાનિ, મહિમા માણુસ તણો મ માનિ.
'કિહાં ખગપતિ કિહાં ખડમાંકડી? કિહાં વાસિગ નઈં કિહાં વિસ્તડી?
'કિહાં કણુયાચલ કિહાં રાફડો ? કિહાં વડ સાયર કિહાં વીરડો?'

‘ કિહાં રવાડી રાજા તણી કિહાં નાપિત તણી નરહણી ? ’ ૭૩૯
મં. ‘ હીન શરીર હુતાશન તણું, ડુંગર બલતાં દીસઇ ઘણું.’
‘ખોખર ડાંગ ન દીજઇ ખોડિ, ભાગઇ નીમાહાડાની કોડિ.’
સહિસાર્જુન નઇ વાનર વાલિ, જેણિ તું ‘ પાડિઉ જંજાલિ,’
તે બિહુ જણની ભુડી નાવ, સિઉં કરવા ‘સાહામૂં બોલાવિ’? ૭૪૦
રા.– લવ લાગી ઘરણી નઇ ઘણી, ‘ ભમૂં વિયણુ જિમ વીંછી તણી. ’
‘ વલી વિલોણા પરિ આંધલી, માંખણ છાસિ ન જાણિ મલી. ’
‘ ઝાઝું ઝંખઇ ચાચરિ ચડી, મૂકઇ રાંડ હાડિ સારડી. ’
‘ ભોલો સગો ઘણો ગુણ કરિ, સો વયરીના સરિખું સિરિ.’ ૭૪૧
મં. ‘ શિર ઉપરિ ન સીસક હોઇ, ગાલિ મરણ ન ઉફરી કોઈ. ’
‘ બૂસડિ સર્વ સમો નહીં દંડ, વર કરિ હણિ મ ભણિસિ રંડ.’
તાહારા કહિયા પખિ તે હુસિ, દસ સિર પડતાં જગ જાણસિ.
‘ કાપડ કોહાડિ જો ધોઇઈ, કસલ વાટ કેહી જોઇઈ ? ’ ૭૪૨
રા.—જોઇ મતિ મેહાનવ કુઅરી, ‘લોકિં ન લીજઇ’ લંકેસરી.
‘ ઉભો કો ચાવઇ અધઘડી, સૂંઢાલા વાહિ સેલડી ? ’
હું ઇશ્વિરિ અજરામર કરિઉં, રાઘવ જરામરણિ જાજરિઉ.
બોલિમબોલા તાહરઇ વડી, ‘કિમ કોઠી કાથરોટિ ચડઇ?’ ૭૪૩
મં.—‘ જડ ઉજડ કાં કીધૂં રિદિય, માંથઇ પડિઉં’ મંદોદરિ વદિય.
‘ લોચન ચ્યારિ બઇસતાં મિલી, સૂકાં સાલ હલાવ્યાં વલી. ’
‘ જીતિ વાહિ મ મરિ ભાલોડિ, કાંઈ સેઢિ સીરામુણુ ફોડિ ? ’
‘ખેતલવાહન ક્ષીર કિમ જરિ ? કુંજર કોઠઉ કોઇલા કરી’ ૭૪૪
રા.—‘ કારણિ કારિ ચડાવી ઘણિ, વાંસઈવાંસ જિમ ગર્દભ તણિ.’
‘ પોત પખઇ પટમાહે કરી, ભૂંડણિ ભારવડિ જોતરી. ’
‘ગજપાખર કિમ અજિ ઉપડિ ? ભગરી ભીખ ન સીકઇ ચડિ.
મીંઢી મંદોદરિ જોઇઓ બડુ, ‘ગામ ન રૂખઇ એરંડ થડુ”. ૭૪૫
મં.—‘ થોડિ નીરિ ન તરીઇ કંત, પગ પેખીઅઇ ચડયા રેવંત. ’
‘ જલ વિણ મોજા અમ ઊતારિ, કરતાં જીભ ન જાઇઇ પારિ.’

'શુણ સીંગણિ બિ સરીખાં નમઇ', તો વયરીનાં મન વીસમઇ'.
' થડિ બાંધિ તાણિઉં ત્રુટસિ, મથતાં કાલકૂટ ઉઠસિ.' ૭૪૬

રા.—' ઠેસિ ન ઠબકો તુઝ લાગસિ, ' શીતનિ શારંગધર માગસિ.
જાં હું ઊભો આખઇઆણી, તાં તુ ગોરિ તણી ગોરણી.
' માંડ મ ઘાલિસિ માથિ છાર, હવિ થાસિ પાણી ઉતાર.'
'ગાડા હેઠિ સણહો સાંચરિ, ભાડ ભીડાતાં પહેલો મરિ.' ૭૪૭

મં.—મૂરખ મતિ હેતાં ચઉપઇ, સો સંખ્યા પરિપૂરણ થઇ.
તોહિ ન લાગિ સીખ શરીર, ' કાલમીંટ કીમ ભીજઇ નીર ?'
પ્રિય પ્રીછવતાં 'માથું પલિઉં, જિમ પાડા સિરિ પાણી ઢલિઉં.'
'વનવાસિઇ નર નીલજ તણઇ, સીતલ છાયા સીધર ભણઇ.' ૭૪૮

રા.—સીધર ભણઇ છઉ દસકંધ, હું વિદ્યાનો સુભટ સંધ.
જે મુખિ વાંચઇ વેદ પુરાણ, તે મૂં આગલિ મૂંકી માણ.
પિતા પિતામહ બંભણબીજ, વૈષ્ણવ ભાઇ રતિ ભત્રીજ.
' લંગન જિસિઉં લંકા ઘરિ, પીહરિ પગરણિ મા પ્રીસણઇ.' ૭૪૯

મં.—સુણિ સ્વામી વનિતાની વાત, પ્રીછઇ નહી તો પૂછિ વિધાત.
મઇં રાવણ દીઠા દસ વીસ, લંપટ ન હતા લંકાધીસ.
ઉત્તમ કુલિ તાહરો અવતાર, ' વણહું દુધ ન લાગિ વાર.'
' મૂલઇ મયલ મસોતા માહિ, ખીરોદક નઇ ખાંપણ થાય.' ૭૫૦

રા.—થઇ વિસ કંન્યા વરપાહિં વડી, 'મંગલ માહે પડિઉં ચૂંનડી.'
કુલખંપણ લંકા અવતરી, લખ નિપાત્યા લંકેસરી,
મનિ ગમતા ભૂપતિ ભોગવઇ, ' કરઈ નાકિ દિવાલી નવી.'
અજરામરણના જીત્યા માગ, કઈ કામિનિ તઈ 'ખાધા કાગ'. ૭૫૧

મંદો.—'કાગ ઘણું ધાઢાપણ કરિ, મલ ખાવા મહીઅલિ ઉતરિ,'
'કોડા કોડિ મિલઇ કુરંગ, સોધિઉ એક ન લાભઇ સિંઘ.'
પાધરસુ ઘર માંડઈ ઘણાં, ' નગર ન દીઠાં પાપી તણાં,'
રાક્ષસ રામ કરઈ સંઘાર, ' વહિ વયરીની એકજ ધાર.' ૭૫૨

રાવ.–ધુરિ મંદોદરિ કીધી વડી, ‘ લુણાગિરિ તરવા તૂંબડી. ’
‘લાકડકૂટ તણી લોહડી, કહિ કીડી સોનઇઇ ચડી.’
‘કોઢી તણા ન કોઢી હોઇ, ટબકાં પાંચ ન ટાલિ કોઇ. ’
‘આયસિક બેટી કહિ તે ખરું’, મઇદાનવનૂં માથા સરૂં.’ ૭૫૩

મંદો.–‘સિર ઉફરૂં ઉદક સો વામ,’ તિમ લેખવયો લખમણ રામ.
સીતા ‘ સિલ્યા સરિ બાંધી વડી, લોણાગિરિ તરવા તુંબડી,’
ચંદ્રચૂડનઇ ચડિઉ કંધિ, જો સ્વામીસિઉં પડિસઇ સંધિ,
‘તઉ કસણી થાસિઇ કોરડું’, નિત પોકારવ નિત નિત મડું.’ ૭૫૪

રાવ–‘મડિ માંસ નહીં એક લગાર, ચંડી માગિઇ ચઉસઠી ભાર.’
અવધ્યાપતિ કુહાવઇ મરિ,‘ માંડ મંદોદરી માંટી કરિ,’
‘ભુજ લાગઇ ભાજઇ બાપડો’ તે ઘણુસિઉં કિમ ભિડસિઇ ઘડો?
‘એક ભણિ ઉઠઉ માંકોઇ’, બીજો કહિઇ બઇઠાં રીંકોઇ’. ૭૫૫

મંદો.—‘શંકતણી રામતિ’ સાંભલો, વર વીનવતાં ‘પડસિઇ વલો’.
જે જનમાંતરી હુંતી સલ્યા, તે તતક્ષણિ કીધી અહલ્યા,
હસતાં હરિનૂં ચુરિઉં ચાપ, આજ લગિ અધિકો પરિતાપ.
પૂરાં કોડિ ચડયાં તસ પૂંઠી, ‘પલ માંહિ પૂણી મણ માંહિ મૂંઠિ’.૭૫૬

રાવ—‘મૂંકુા કર સાથિ આથડા, થોડી બુધિ નઇ થોહરિ ચડાં.’
મઇ જીત્યા મહિમંડલિ માલ, દીઠુઇ દંતી છંડઇ પાલ,
‘ગલવા કોઇ ન ઘાલિ ગલાં, હાકઇ હરિણ કરૂં પાંગલાં. ’
‘રૂંધ્યો રામ ન છુટિઇ વડિ, માંથું મહિષ તણિ સીંગડિ.’ ૭૫૭

મંદો.–‘ગાડાં વાટિ ગાડલી જાઇ, ગામ લોક નઇ પાવે પાઇ. ’
‘વેસણ એક સેર તિમ સૂંઠિ,’ જિમ ખર દ્રૂખર તહારિ પૂઠિ.
‘યમપૂરનો મારગ મોકલો, જુનાં પિતર ચોગિ તે પલો. ’
‘મૂરખ પુરુષ પાહાણસિઉં ભિડઇ,કરિ દીપક કો કૂઅઇ પડઇ?’ ૭૫૮

રાવ.—‘પાઃ ચડાવિ મ પ્રમદા ઘણું’,’ રાજ ગમિ તૂં રાઘવ તણું’,
જાણૂં અસતીનો અધિકાર, ‘સૂતી સમરિ પર ભરતાર,’

'ધનિ જાનકી જનિતા કૂખ, (જે) વ્યાપી જમલી વેઠી ભૂખ,'
સતી તણી નવિ ચુકિ ચાલિ, સહિજ ન સીખ ન ઉખધ ટાલિ.૭૫૯

મંદો.—ટીલું ત્રિશુદ્ધઇ કોટિ તુઝ કરૂં, માણુસ હાથિ મરણુ પતગરૂં.
ધર્મ વિરાણિ ચઉદ ચોકડી, 'અખત્ર ચાલતાં અધલી ઘડી.'
દેવ દાનવ ન મરી માનુષિ, 'તેણી નીંદ્રઇ સૂતો રખે.'
અચલ તરિયા એણી અહિનાણી,સીત સચુડી જાતી જાણિ. ૭૬૦

રા.—જોયણુ કોડિ હતી જાનકી, આણિ કિણઇ અયોધ્યાં થિકી?
'જે જસ ઘટતી તે તસ ઘટિઇ,' દશરથનંદન કિમ દાબટિઇ?
'કર્મવિહુણો કરસણુ કરઇ, વહિડઇ વરસ કિ ધોરી મરઇ.'
'વછ વિણાસઇ અંધો વણઇ, કીડી સાંચઇ તીતર ચિણઈ.' ૭૬૧

મંદો.—'ચણતાં ઘાઠી ચંચૂલ તણી, કાકી થાકી પાપડ વણી.'
મનિ મંદોદરિ ગહિલી ગણી, 'કસ કાંચલી ધવારિ ધણી.'
'ઘહું ગણિ માંડા કોણુ માત્ર? જાનકી નહીં ઘર સરિખી જાત્ર.'
'માંસ વડિ પોલી પરગણું', સીતા શ્રીફલ હોલી તણૂં.' ૭૬૨

રાવ.—'તાણો વાણો મ કરિ' તારુણી, તૂં વયરણિ વૈદેહી તણી.
'ચોરી પડઇ ન મુંહુંગી ભાગિ, વહિતી નીક ન દીજઇ પાગ.'
સીતા પાહિં સપરાણી સોકિ, જે પ્રીઊ મિલી પોઢિ ગઉખિ.
'આંબિ વહી ઉંચી વનખડિ, વાડિ દૂબલી છીંડું પડિ.' ૭૬૩

મંદો.—'પાડા પાહિં કાલુ વાટલું, શ્રાવણુ માસિ ન સીંચિઉં ગલૂં.'
'પાંચ કલસ ઘી કરતી ગાય, મુંહડઇં ટિપ ન તાતૂં જાય.'
તિમ શીતા સિઉં કીજઇ ભલી? 'જો વસિ નાવઇં તો વાકલી.'
જિમ આગિ એક ગર્ધભ હૂઉ, કુડીઆસ કરંતો મૂઉ. ૭૬૪

રાવ.—સું આગલિ સીતા શરીર, 'ખોલિ મંજારિ ભલાવી ખીર.'
'એક અબલા નઈ બીજાં બાલ, વિણુ સીખવ્યાં ન છંડિ છયલ.'
'જિમ રાઉલિ ગ્યા ન વલિ શશા,' તિમ વૈદેહી 'વીસઇ વિસા,'
બોલિમબોલી મ કરી આગાલિ,''નાંખિ મ જલિ સોનાની ઝાલિ.'

મંદો.–'ભલપણુ ભેલિ પડી ભરતાર, ફાટિ પેટિ ન પાટા ડાહાર.'
નગરિ પગરિ ધલોહરિ ચડા, 'નાભિ નિરંતરિ કીડા પડા.'
વચન વિભીષણિ લોપિઉં વડું, 'તાતઇ જલિ બાલિઉં ખોલડું.'
'છટ્ઠિકા ઘટિ ન બુઝિ બૂચ, પાણિ પીયારિ આપિઉં કુંચ'. ૭૬૬

રાવ.–કૂંચ ન માથા ખલિ જૂ જૂઉ, 'એકજ ઘાઇ ખણુસિ કૂઉ.'
જે પરિ થાસિ પલિવંગ તણી, 'એક રીત તિમ બીજાતણી,'
ભલું વિભીષણુ મૂંકયો પહરો, 'કોઢી રૂઠો રવિ પાધરો.'
જો હેઉરનૂં દોહિલું થાય, તુ એ' ઉંડલ ઉઘામાહિ.' ૭૬૭

મંદો.–'મુખ કુંજરનું મમ કરિ કંત, ખાવા જોવાના હોય દંત.'
'ચોર ચાડ બિ ધરીએ આંહિ, કુડઉં કહિતાં મરીએ માંહિ.'
'જાણિ રૂષ જંબકના હુઆ, ઝાઝૂં જલ પીધાં ઝાઝૂયા,'
'લંપટ લાજ ન લાગી કિસી,' 'વાઢિઉં તે જે વાઢિ ઘસી.' ૭૬૮

રાવ.–'ઘસિ માં ઘરણી મુહ સંભાલી, જિહ્વા જો બડકેરી કાલિ.'
'અતિ લવતાં અણુચીતિઉ પડિં, કહીઇં વિષ કાકીંડી ચડિ.'
'મુઝ દાખિ ન સાવિજના સોર, સવિ સીઆલ બગામણુ બોર.'
ઊંડાં તીમ ઉઠણુ માંકડાં, નર નીરતાંની ખાસી મડાં.' ૭૬૯

મંદો.–'મૂંડા તેલ ન મૂંકઇ કોઇ, હાંડી હેઠિ હુતાશન હોઇ.'
'ભૂખિઉ ભરિ ન બિહું કરિ સીથ, તરિસિઉં પણિ જલપીઇતીથ.'
'પરવસિ કરતાં લાગઇં વાર, એક પ્રમદા બીજો પ્રકાર.'
નલ કૂબરના શાપ વિશેષિ, 'દૂધિઇં વાહિઉ ડાંગ ન દેખિ.' ૭૭૦

રાવ.–દેખાડિસિ ફિરતા પ્રાસાદ, અસુરસુતા ઊતારિસિ નાદ.'
ત્રિભુવનિ ત્રાસ પડિ મુઝ ભુઇ, 'તાડો મ કરિ તેહનિ મુહિ,'
મહારી આણુ ગદાધર ગણિ, 'કરિ બાંધિઉ કાચિ તાંતણિ,'
હું હરિપુરનો 'યંત્ર પાતાલ, થાઇ ન વયરી વાંકઉં વાલ.' ૭૭૧

મંદો૦–વાલિઉ વેઢ કરી વનકટી, ભેલી ત્રિગઢ તણી તલહટી.
લૂસઇ લંક ચડી ગઢિ ગૂલ, સાથિ સવાલક્ષ શાર્દૂલ.

આધિઉં જલ તલિ પાડી શૃંગ, 'રાખી ન સકઇ દૈવ દુરંગ.'
'જિણિ બાંધ્યા તિણઇ છુટીઇ, કાંઇ કમલ ડાંગઇં ફૂટીઇં'? ૭૭૨

રાવ૦–કટકબંધ તિમ દીસિં ઘણો, જિમ પર ઘોરાદેગમ તણો.
દલનાયક થઈ આવ્યો નીંચ, 'ઉખરડી ખાટિઇં ઉલ્લેચ.'
'ખાંડૂં પાડાપાડી વડિ, ફ્રાટિ ડાકલિ જાગર પડિ.'
'શુંકિ પૂઠા ન થાસઇં રામ, હરિચંદ હાટિ ન પૂરિ હાંમ.' ૭૭૩

મંદો૦–'હેમ હુતાશન હુનું ખરૂં', તિમ શીતા બલતૂં ગાડુરૂં.'
લખમણ હાલાહલ લેખવઇં, 'તોલું ન માનઇ તો માણે મવઇ.'
નિર્મલ નામ ન કીજઇં વ્યતું, રામચંદ્ર 'ચકમક ચાલતું.'
'વયરી વધ સેવક સાધાર, યમ દેહ દર્પણ ઉપરિ આકાર.' ૭૭૪

રાવ૦–એહ કારણિ સાંભલિ સૂંદરી, 'ચકમક નાખિસિ ચૂનો કરી.'
'હાલાહલ હરનિ ભાલવું, નીલકંઠ ગલિ દીસઇ નવું.'
'બલતી ગાડર બોલીસિઇ નીરિ,' સીતલ થાસીઇં શીત શરીર.
'માદલ કારમુ યે પેખણૂં, આગલિ વાદૂં પાછલિ લણું.' ૭૭૫

મંદો૦–'ખણતાં ઊકરડુ ખરડાઇ, વગદાં વીંણુ વગડા માહિં.'
'કોઠી ધોતાં કાદવ કરિ, ટાલિ મ તરણું તિમ સાથરિ.'
'સહયાં દલઇ સિઉં સીઝિ કાજ; વિલખાં કરતાં વિણસિ રાજ,'
સુંપીશીત સીખામણ માનિ, નહીંતર રાવણ ભૂલો રાંનિ.' ૭૭૬

રાવ૦–રાય નલવર નિત કરિ રસોઇ, દાત્રાનલ કરિ કાપડ ધોઇ,
શશિ ભઇંસાઇત જિમ જલ વહિ, બીજા ગ્રહ ઘરી બાંધ્યા રહિ.
વિહિ વાહિણ ગણપતિ ગોવાલ, નારદ તુંબર પુરઇ તાલ,
તે ઉપરિ સ્ત્રી લાંપુ લવઇ, 'કોઇ કીડીનું દર દાખવઇ !' ૭૭૭

મંદો'–વાઘ વિદા નવ કોઇ સાંમૂલ,' ઉદયાચલ ઉપાડીઉ ગુલ.
દેખી ઉતરતો અભિમાંન, 'આડા આંખી ન દીજઇ કાંન.'

'કાલો ગોલ મનિ જાણિ ગલો, પેખિ પરાઠી સીહ સાંકલ્યો.'
'ઇદ્ર કોપનું એહ અહિનાણુ, તૂંબાની પરિ તરિયા પાહાણ.' ૭૭૮

રાવ.–'પાહણ ન પડિઉ જિમ તૂં જિણી, પહિલા પગ છાંડિ પાપિણી'
પીહરિ પડસૂધી ક્રીડલૂં, સર્વ સુતાહરું સૂઝિ ભલૂં.
પિતા વિતાં પીયારાં કરિ, 'તૂં ગોખરૂ કરિ કાંટો સરિ.'
મૂં મતિ દેતાં 'માથિ ચડી, સૂધી સ્વાન તણી પૂંછડી.' ૭૭૯

મંદો.–'છોડ ગલીનો તલસી માંહિ, તૂં ચતુર્મુખ નિ ચોથિ પાઇ.'
'કંટક કાઠ ન જાણી નમી, ખિર ખાખર નિ સૂકડિ સમી.'
મુહિ મહાદેવનૂં મૂંકિ નામ, 'પોપટની પરિ સાલિગરામ.'
વેદ ભણિ વૈશ્રવા વછ, 'બગધ્યાની પરિ મારિ મચ્છ.' ૭૮૦

રાવ.–'મછ મલ્યાગરિ ઉગટ અંગિ, સૂંઘિઉં દૂધ ભજાઇ ભૂયંગ.'
'ઘડ ગોરસ તૂંબિણિ સીંચાય, રામરાજ કરસિ ઘરમાંહિં.'
'ગંધ ગુરલ લહુઆ પણ કૂડ, સાહજાઇ ન મુંકાવઇ સસિ ચૂડ.'
'હણતાં કામિનિ હત્યા હોઇ, ભાજન ભીખ ન ભંજઇ કોઇ.' ૭૮૧

મંદો.–'કોઇ સાચું કહિતાં કિમ ગમિ?' ગહિલા કંય 'અહિઉ આથમિ.'
'તૂંબા ટાલિ ત્રાપો થયો, શઉત સહિત રસાતલિ ગયો.'
'માણું થડુ ન આવઇ ઠામિ, ગજપૂંછ લિઉ ન ઉઠઇ ગામિ.'
નરનાયક નઈ નાંમી કંધ, સાહમો જઇ કરઇ સાજા બંધ. ૭૮૨

રાવ.–'બૂંધાણુ બોલ વિચારી બોલ, ગણિ ન માદલ ઢમકા ઢોલ.'
નર વાનર દલ દાખવિ કિસિઉં,? 'ઉંટ તણુઇ મુખિ જીરું જિસિઉ.'
'લોટ લવણ પરિ જાસિ નામ, ઘણા કાગ વચ્ચિ રાજા રામ.'
'શાખામૃગ મેલે સો ભાર, વૈશ્વાનર નઈ કેહી વાર?' ૭૮૩

મંદો.–નર વાનરની વિસમી વાત, મારી અખય કરિઉ ઉતપાત.
બાલી લંક લગાડિ ખોડિ, મલિયા કઠિન કપિ કોડાકોડિ.
'રખે પડિ રવિ' રાણી ભણુઈ, 'ઘણા હાથ ધરિ વયરી તણુઈ.'
એ અનરથ ક્ષિતિ થાસિઈ ખરુ, 'તો કુલનો નાખીઉ કાકરુ.' ૭૮૪

રાવ.–કુંઅર તમ પામ્યો કૈલાસ, 'પારો મરે તો પુરઇ આસ.'
'અખિ પાખિ નહી દુઝિ ગાય, કઇ કસ્તૂરી કડુઇ થાય.'
'વીવાહ ન રહિ વિણુ કાચરી, સિઉ એટાની પડીસિઇ બરી' ?
'અંબુદ માંહિ ભરી અંજલિ, પોહુલિ પેટિં વીઆસિઇ વલી' ૭૮૫

મંદો.–'વલતી ન વલિ કૂઆ છાંહિ, મન માંડા મુખિ લૂખા કાંઈ ?'
'એત્ર પીઆરિ બાંધી ટોહિ, પન્નગ નાઠો પગલાં જોહિ.'
વિષમ દેસ લીધો વાંનરિ,' અંતકાલિનું' કો ઉખધ કરિ?'
રામિ વિભીષણુ આપિઉં રાજ, ટાઢી તાપિસિ કેહા કાજ ? ૭૮૬

રાવ.–'કાજલ વદની'કાંઈ સંતાપિ ? 'ત્રુટઈ ન સીકાં તાહારિ સરાપિ.'
'તૂં ઘર ઘણાં તણી પરૂહુણી,' દસમુખ ન ગમઈ સુમુખ ભણી.
જગ જાણિ પંચઉલી પિતા, સંઘવિલાસણિ તેહની સુતા.
'બીજ ન બીજઉં ઊગઇ અંસ,હાડી તણા ન કહાવઇ હંસ.' ૭૮૭

મં.–'હંસક હલૂઆ ન છંડિ' સૂણો, 'ભૂપતિ થયો પણુ ભીખારી તણો.'
જૂનાં કથન કરિયાં પરમાણુ, 'રાજ વિણાસી રાખિઉં માંણુ.'
તઇં ક્ષિત્રિ ભૂપતિ ખેર્યાં પલી, માહરું પીહર વગોડિઉં વલી,
'પરજલતૂં દેખઇ પરદેસ, હસઇ ચાલણી કરવા રેસિ.' ૭૮૮

રાવ.–રીસ ન રાવણુ ઉપરિ ઉલ્હવઇ, 'પડી ટીપ જિમ તાતઇ તવઈ.'
'ભાગું હેઠિ ભરિઉં હાંડલૂં, ડાંભ્યૂં ડંકિ ન બોલઇ ભલૂં.'
ગયું ગોત્ર દસમસ્તક ભણિ, 'મરણારી ઘરિ મેલા તણિ.'
'લાંબી જીભ લવંતી વારિ, કંદ કાઢિસિ દસમિ દૂઆરિ.' ૭૮૯

મંદો.–'દોરા દસી લગિ આંગમી,' ગુણુ કેહા વૈદેહી ગમી ?
આણિ જનમિ અધૂરાં ચડિ, રુદ્ર કાલિ જૈ રૌરવિ પડિ.
તે 'ઊંબાડ કવણુ કરિ ધરિ ? વિપ્ર વઢી તૂં કાલૂં કરિ.'
'લોભી લંપટ લાહૂ દાખી, હેતુ વચનિ દિઉં કેહની સાખી?'૭૯૦

રાવ..–'સીખામણુ જે સ્ત્રીની કરિ, વણુ કાયા વરતિ સાસરિ.'
હું ઉથાપી થાપૂં બ્રહ્માંડ, હૈઠોઠીઉ હસાવઇસિ રાંડ.

'ચુંખિણિ માંહિ માં સાહમાં સીંગ, માંહોમહિષ માં ડાંભિ તડીંગ.
હું વીવાહનઈ વઈરિ વદૂં, ઊંધમુખી તાણી મરડા ગદૂં. ૭૯૧
મંદો.—ઘરમાંહ બિઠો બરલિ ઘણું; સૂરાતન તાં તુરૂણી તણું.
ચિત્રામણિ તિમ ચતુરંગિણિ, નસિ હર ન સકિ હરિનિ હણી.
'માલા ગોટા મમ કરિ હિઈં', 'મેગલ દૂધ ન જામિ કહીંઈં.'
'માતા કહીંઇ ન મૂંકી મોટ, વઢી વલી દુર્જન સિઉં હોટી?' ૭૯૨
રાવ.—'ડાટી રહિ મુખિ નીર મ ચાવિ, ઘણી ન વહાલા વહાલીઘાવિ'.
'ગાય વ્રીઆઈ શુઆંહરઇં સહીઆરી પેટ ફૂટી મરઇ.'
તિમ તૂં પીઆરિઈ સિંઇ બલિ ? નરકી પડિ તું પાપી ગલિ.'
સતી તણા સવિ છાંડી ધરમ, પર નરનાં ભાખિ પરાક્રમ. ૭૯૩
મંદો.—'કર્મપાખિ પરસો પામિયું', તે તિણિ અવસરિ અંધો થયું.'
તિમ તુંહનિ નવનિધિ સાંપડી, 'માંકડ કરિ ચિંતામણિ ચડી.'
'અલગાં ઘરની આંબલિ જાણિ, ભવ માનઈં ભૂંડાણનું છાંણુ.'
'ખીંખર ખપર કહિનિ નાપીયું, પરભવિ પેટભરી સહુ ગયું.' ૭૯૪
રાવ.—'ગયું ગોત્ર હેખૂં ગાંગરિ,' મંદોદરિ અતિ ઉપર કરઇ.
'તિમ ટીંટાડી તાહરી આલિ, પડતુ આભ ન રહિસિઈ પાય.'
મિલિ વિભીષણ નિ વાંનરાં, કિમ તે છોડવસિ ધનીધરા ?
'તિમ ઝાંઝાપણિ નોહઇ દૂલંભ, વેણી વારિ ન શોષઇ કુંભ.' ૭૯૫
મંદો.—'કુંભકરણ નિદ્રાઘાંઘલો' વાંનર કટકિ વિભીષણ મિલયો.
મોભી માકડિ મારિઉ અખય, વરનઈ વૈદેહીનઉ વિષય.
રાંક રીંછડઈ બાંધિઉં સેત્ર,' ગહંભિ ભેલ્યાં ગહુંનાં ખેત્ર.'
અંધિ દેસ લુસિઈ આજ, ભલ પાટણ ભીલમનૂં રાજ.' ૭૯૬
રાવ.—'રજ સૂરિજ સાહમીં મમ નાંખિ, અબલા ધૂલિ ભરાસિઈ આંખિ.'
જાણ કરિ કમલપૂજા નવિ ચડી, તે કર કિમ મારઈ કાપડી ?
જિણિ ભુજિભાવિ રીઝવ્યો રુદ્ર, તે કપિ ગલિ કિમ ઝાલઇ ચંદ્ર?
જાણું કોમ વઢિયા વણિ સરિ,' તો સીંગઇ સાંકલ ઉતરઇ.' ૭૯૭
મંદો.—'તરસ્યા તણું તેરમઈ વીયાઇ, આગમચીતું અનેરૂં થાઈ.'
'સતી ભણિ સિણગારિ લાખ, અધવાણી બલિ ઉડઈ રાખ.'
પાપી પ્રીઉડા તે પરિ થઇ,' જલપપોટા જાસઈ વહી.'
'કરતો ગહિલીનાં ફૂલહડાં,' વસિ નાવિ વાનરના ભડા. ૭૯૮
રાવ.—ભૂંડાં કર્મ કરિ કરકથા,' બાલ્યા મુખની બોલઇ હથા.'
'ખીર ખાંડ આરોગઇ વડાં, કહિ પૂછી પહિરઇ કાપડાં.'
વનિ કરઇ વેગડ કુંડલાં, તે રીસાવી રહે વેગલા.

તૂં નીસરિ કુલહીણી કલંક, 'સાતઇ ફેરિ એકજ ગંડિ.' ૭૯૯
મંદો-ગાંઠિ સતરસઉ સીકરિ, 'આગલિ ઉટ ન તિ ઉગરિઇ.'
'જાઈ સીઆલ ન હુંતુ સૂર, યમનિ માલવ જાણુ મ દૂરિ.'
કુલિ વહુઅર સુકુલીણી સુતા, પતિ કેરી પાલિ પતિવ્રતા.
'રાજા લક્ષણ હુંડી તણાં, કલિવર કિમ રાખિ આપણા.?' ૮૦૦
રાવ –પૂર્ણ બંધન પ્રીઉનઇ કરી, 'શત ગાધા થઇ સીકોત્તરી'
'ઘાસી પીસી થઇ મસવાસ, ઘોકઇ કરસણ ધર્મવણાસ.'
અહિવાતન ઉંડઇ અન્તરી, મઉડ ન છૂટઈ મંદોદરી.
'લોક બોક મુખ મોટાં સહી, નગરનાયકા કંન્યા કહી.' ૮૦૧
મંદો.-કહીઇ કિસિઉં સદાસિવ રેસ, સ્વામી કીધઉં સીંગલદેસ.
'જે કોઠીઉં ન જાણિ ઘેઠી, કરિ તેહનઇ દીધી તોલડી.'
'કિમ કુલાલી કહિ કપાટ ? જાણિ હડિ હલિ માંડિઉં હાટ.'
વસુધા માંહિ તૂં કીધા વડો, 'કનક તણિ પંજરિ કાગડો.' ૮૦૨
રાવ.–'ગૂડા ગાડઃ સરિસા બંધિ, ઉભી ઉતરિઇ સરલ સંધિ.'
'આખઇ મુહિ બાંધ્યૂં બાહારડી, નાક ચાંપતાં નઉમીં ઘડી.'
'રસના તણા રૂધિરઈ મૂંઆં, જોડયાં કથન કહઇ જૂ જૂઆં.'
જઉ અધિકેરૂં દીધું અંચ, 'ખીજવતા ન કરઇ ખલ ખંચ.' ૮૦૩
મંદો.–'ખાંચી કરિ બાંધ્યુ ખારેટ, સનેપાતના દીજઇ સેક.'
'વૈદ વિનોદી આવ્યા નવા.' બલીઆની ભૂકી મેલવા.
'સપ્ત ધાત સોખી સામટી, રોગ પીડ ગઇ જેહની ઘટી.'
કાયા કામજ્વર પીડિ જાસ, 'વાઢી ગલું વછોડિ ઘાસ.' ૮૦૪
રાવ.–'ખસતી કાં કરિ ભઇરવઝાંપ? તેડઈ જાર જે સરસા સંપ.'
શાખામૃગ જે માર્યો રંમિ, અબલા એ બોલી સંગ્રામિ.
આગઈ કિણઇ હણિઉ શાલૂર? 'સાસૂ આગલિ કહાવ્યૂ સૂર.'
તિમ રડવડતાં જીત્યા રોડ, 'લગડઇ ભુઇ મુહિ લીધી હોડ.' ૮૦૫
મંદો.–'હોડિઈ હાટ ન કોઇ ઉઘડિ, લોક વિગૂચઈ લાંઘણું પડિ.'
'બાંધ્યૂં બેટ ન મૂંકઇ તીર, યમ કઢિપંજરિ ઘાલિઉ કીર.'
વાંનર રાજ વિણાસઇ વડૂં, 'અંબર ફાટો સ્યૂં થીગડૂં ?'
'બાલક રૂંટી બિસઇ ઝાડિ, કાડિજ કાઢિ કિમ ઉઢિ ધાડિ? ૮૦૬
રાવ.–'ધાડિ ધણીનંઈ બિમણું પ્રાણ,' બાંણું ક્ષોહણિ છૂટિ બાંણ.
ધરા ધંધોલી બહુ રણિ ચડી 'વાંનર વાઘ ન રહિ ચાપડી.'
'પેડુ પેખાણી બાણૂ મિલ્યૂં, છાનૂં રહિ કિમ વિષ છલછલ્યૂં ?'
'રાંડીપૂતા પડિાસઈ પાસિ, જિમ છોકરડાં પીસઈ છાસિ.' ૮૦૭

મંદો.–'છાસિ ન પાણિ બીજૂં ખમિઇ, અસુર નથી જે કો આંગમઇ.'
એક બોલી મુખિ બોલઇ ઘણૂં, વયર ન વાલૂં કુયર તણૂં.
'શેડ શંક તેહ બેઊ ઘડિયા, કરિ કટકા નઇ પોલઇ પડિયા.'
'ઘણિ કૂટતાં ન દૂખઇ ડીલ, મોટા દૈત્ય મનાવ્યા મીલ.' ૮૦૮
રાવ.–'માલ વિધા મૂં સરિતા ભડિ, સૂરપણિ બાંધ્યા આકડી.'
દશરથ વાધ્યો બ્રાહ્મણ વધી, પાપિઇં પુત્ર જણ્યા પારધી.
જોતાં ત્ર્યંબક ત્રૂટી પડિઉં, પાતિક પરિણ્યું પુરૂં ચડિઉં.
હવિઇં વૈદેહી જો વાલસિ, કુંઅર કોડિ નાંમ ગાલિસિ. ૮૦૯
મંદો.–ગલતાં તરૂઅર ગુડયાં ગૂલ, ચૂરિયાં થડ જે હૂંતાં ફૂલ.
પરદેસી પરિપરિનાં વ્રક્ષ, તે ઊપાડી નાંખ્યાં દક્ષ,
કો રખવાલ ન રહિ વનમાંહિ, સવાભાર સન્હારી થાય.
આગઇ વાનર વિલગઇ વિરૂ, 'પીઆરૂં હણતાં હીંસરૂં.' ૮૧૦
રાવ.–સીરાંમણ કેરી વાટલી, ઘસિમસિ કરતાં જાસિ ઢલી.'
કરિસિ ભક્ષ ભયંકર દૈત્ય, રગતબીજની થાસિઇ રીતિ.
ભૂંકણ ભસણ આન ભુંડીયાં, જિહાં મોહ ઉપાડયાં તિહાં ગીયાં.
'એક ગિરૂઆ નઇ બીજી ગાઈ, લાવનિ કરતાં લાગિ પાય.' ૮૧૧
મંદો.–પીઆરી ચાડિ પલિવંગ,' અંબર પડતાં ઉડિ અંગ.'
સવાલાખ શૂં કરવા જિણ્યાં ? જે જોતાં નિશિહર નિરજણ્યાં.
'ભોજાઇ ભરિયોવનિ વહૂ, મામી મિલતી કરિસિ સહુ.'
'હજી અંગૂઠઇ મૂંકી આજ, કોઇ કાહાણીઉ ન રહિસઇ રાજિ.' ૮૧૨
રાવ.—રાજા રઘુવંસીની વેલિ, તેં હોઅચિ કિમ થાસિ કેલિ'?
કોશલ્યા કૂખિઇં અવતર્યો, 'એકુ અરથ ન તિણઇ સર્યો.'
'કેગઇ ભુઇ કો ટીંબઇ ચડી ? નાહા જલિ જિમ પાખી પડી.'
'મુખ દેખી ફૂંકમિ કેમલ્યા, માકૂઆડિનાં બીઠાં મિલ્યા' ૮૧૩
મંદો.–માલી રૂઠો લીયે ફૂલ, વાઢી વેણિ ન માગઇ મૂલ.'
તિમ તૂં કપિ ઊપરિ કોપીયુ, 'ટીપણી હર ના પાવક થયુ.'
જઉ તીતર તિલ મડો ખાય, અધિલો દામ ન અધિકો થાય.'
તિમ સુરસત્રુ વધાર્યા સવે,' વેલૂ થલિ લીંપ્યા લેખવે.' ૮૧૪
રાવ.–'ખાવી રજ ભીંતરિ કાકરા,' મલતાં રાઘવ પોહતી જરા.
'લીંપઇ પાગ ન સરિ છાંહીંઉ, ત્રીજી ડિસ ન દીઠત લીયે.'
'માહારા મગ તાહરી તોલડી, મીઠા પખિ અલૂણી પડી.'
ઇશ્વરની વાંછઇ ઉપમા,' ભીખારી નઇ ઉન્હાં જિમાં.' ૮૧૫
મંદો'–જિમ કાંબલ ભીજઇ તિમ ભાર, ઘણી સઇયાણી વેત્રવિકાર'

મિલ્યા કુમંત્રી ઘડયો ઘાઘ,' વાવ્યો વ્રક્ષ તણો વછનાગ.'
'હજીઅ ન વલ છાંડી દોરડી, ચણીઉં ચાંચઇ લીધું ચિડી.'
'ધીકઈ પંજર ધૂંમ વિશાલ, ઉચો આભ નીચો પાતાલ.' ૮૧૬
રાવ.—તલિ પઈસી ક્ષિતિ કાઢું ખણી, સર સાધું સરગાપુર ભણી.
જલ જંગલ પરિ પેખું ઘણી, ચૌદઈ ભુવન કરૂં ચાલણી.
એ વિખ તરુઅર હું ત્રિપુરારિ, એ કેશર મૂં માધવ સારિ.
એ માનવ નઇ હું સુરશત્ર, 'ઉદયો દિનકર નમ્યાં નક્ષત્ર.' ૮૧૭
મંદો.—ક્ષત્રી સહસાર્જુંન માનવી, દેખઈ પાડયો દસમુખ દાનવી.
સુર નરપતિ જિણઇ નિરજણયો, તે સઘલાં આઉધસૂં હણયો.
બીજે રાઘવિ તે રોલયો, તિણિ વાનરિ તુહનિં રોલયો.
'કનક સરિખો સોમલખાર, માલિમ બેઠી બોલણહાર.' ૮૧૮
રાવ.—હરિ ફરસીધર મંકયૂં માંડ, જાણું જનયા થાસિ રાંડ.
નહીંતરિ' છપન તણાં મોઢૂયા, જણે જણ પાસિ ગણાવત જૂઆં.'
ઈણઇ વાલિ વરાસિ હણિઉં, અવધ્યાંપતિ તિણઇ ભણિઉ.
'ટીંબર તલિ ગયા તે વીસર્યો, 'ભાદ્રવિ ફૂટી દેખઇ ભર્યો.' ૮૧૯
મં.—ભૂર ભલા ભડ તાહારા મરિ, રાઘવ 'પરિ પરિયટની કાર.'
'અલગાં તૂર વજાડઈ આપ, પરહુંણા પાહિ મરાવઇ સાપ.'
ખાડિ ચડાવિ દશરથ પુત્ર, 'કુએ પડતાં કુસાલ પામૈત્ર.'
'વિષહર વાઘ વહ્નિ સીહાણિ? એમ અગનિ ટાઢી સુહકાણિ.' ૮૨૦
રા.—'કાંણી આંખિ ન કસવટિ રહિ, બગ વાણાં વાધિ સહુકો કહિ.'
તેહવૂં દલ સિઉં કરસિ વઢી ? 'ભરડા ભુઈ મૂંકી મઢી ?'
કાયર કૃપણ કૂડ લોભીયા, માયામૃગ મારેવા ગયા.
કારણ કનક નારિ નીંગમી, 'વિષ રાખતાં વિણાસિઉં અમી.' ૮૨૧
મં.—ઈમ જાણે સીતા સંખિણી, માહા સતી સૂરશત્રહ તણી.
પહિલઇ પગલિ લંકા દહી, વડા વચ્છની વાલી વહી.
ખાધા ખરદૂખર જે ખૂંટ, 'હડિ હાકતાં પઈઠઉ ઉંટ.'
તિમ દશશિર લેસિઇ દોહવી, 'મુંહધી શુંઠ માણૂંઈ મવી.' ૮૨૨
રા.—મા વસિ કહિસિમ કરેસિ ઘણી, 'વિણુ પુછઇ વિધિ વિપ્ટી તણી.'
કન્યા કોડિ કરિ સહુ કોઇ, 'મુહડા મુહડિ માણું ન હોઇ.'
'કેસરિ પાહ કરડાવ્યું ભલું, ભસણિ ભસિ તે અતિ દોહિલૂં.'
'પાડિ મ માથા ઉપરિ વાટ, અણહૂંતા લાગિ ઉંચાટ.' ૮૨૩
મં.—ચોટી ધરિ કરિ ચંપિઉ તલિ, સહસાર્જંન પુણ બાંધિઉ ગલિ.
બીજઉ કપિ કુકંધ્યા તણિ, બહુરૂપીઆ બાંધ્યો પાલણિ.

શ્રીઈં મૂંકાવિઉ ત્રાગૂં કરી, ક્ષતિપતિ નઈ ' ખોલો પાથરી.'
હવડાં લાધૂં પુરૂષારથ તણી, 'વાટી વિરાણિ ત્રાટિ તણી.' ૯૨૪
રા.–તિણિ વચનિ સુણી 'સિર થકો, ચાલ્યો ચરણ લગિ ચાટકો.'
રાતાં લોચન રીસિઈ ભરિયાં, દસ મસ્તક થડથાં થરહરિયાં.
અસુર ન મારિ અબલા પાત્ર, 'ઘરણી હણી ઘરિ ખણવૂં ખાત્ર.'
'વરિ વયરી પણિ પંડિત ભલો, પ્રીતિવંત પામર દોહિલો.' ૮૨૫
મં.–દોહિલૂં દૂમરણ ન દીઠું તહીઇં, કલંક પૂરાં લાગાં જહીંઇ.
એક ભગનિ મયદાનવિ હરી, બીજી લખમણિ લટપટ કરી.
શુડાં ગોત્ર મંત્રી માઉલા, હઈયું હજીય ન છંડિ ગલા.
'વિણ પલકો નર વારિઉં કરિ, પલકચો સીસ વઢાવિ સરિ.' ૮૨૬
રા.–સરિ મંદોદરિ બોલી અસિઉં, કવિ જંપિ હવિ કીજઇ કિસઉં?
'જઉ લીજઇ નવ લાખિઈં નવી, તો પણિ વાણહી પગિ પહિરવી.'
'રાંડ ભાંડ નિ સાંઢ સમાન, આગઇ કર જોડયા ઇશાનિ.'
'એક અબલા નઈં એહેરૂ તણાં, કર્મં થોડાં નઇં આક્રમ ઘણાં.' ૮૨૭
મં૦–'ઘણિ લાડિ લાજઇ માવડી, રાવણ રેસિ રીસ તવ ચડી.
લીધૂં અશિમર ઊભઈ થઇ, વીણ વરાંસિ ગોફિણિ ગ્રહી.
કોપ્યો કંત હવિ કેહનિ કહિ? 'પરવત બલતાં પાવસિ રહિ.'
શ્રદ્ધા સમચેી સસરા ભણી, વાહાર કરિ કુલિવહૂઅર તણી.૮૨૮
કવિ–તિણિ સમઇ પધાર્યાં પિતા, મૂંકાવી મઇદાનવ સૂતા.
પગિ અણૂહાણિ અનિ એકલી, મંદોદરિ મંદરિ મોકલી.
પછઇ પ્રજાપતિ કીધી રીસ, દોષ ન દીઠો તઇં દસસીસ.
શ્રદ્ધા–એકજ આપસવારથ ગણો, 'બલી ભઇંસિ પાડો જણો.' ૮૨૯
જિણિ અવસરિ હૂતો વનવાસિ, ડંડ મંગાવ્યો મુનિવર પાસિ.
કુલકાતર કત્યા પાઠવી, તે હવડાં પરિપૂરણ હવી.
સરજૂં સંભુ ન છૂટઇ ઘડી, 'આંણી વીંછણિ છાંણિ ચડી.'
'ખણતાં મૂલ મોભિં નીકલી, છાંણિ વાવી પાહાણિ ફલી.' ૮૩૦
કુલિ સાંભલિ તે શીતાતણાં, વરદા વિઘન વિણાસ્યાં ઘણાં.
સતિ પતિવ્રતા નઈં પદમની, અંબા ઉદરિઇં તે ઊપની.
પ્રતિમા પારવતી અવતાર, ભણી જનેતા (જઇ) કરઇ જૂહાર.
વહુનો વાદ થયો ઘર માહિ, 'ભૂલા શેઠ કહો આવ્યા ઠાહિ.' ૮૩૧
ઠામિ ઠામિ તૂં વરાંસિઉ વચ્છ, મૂં જોતાં મતિ તાહારી તુચ્છ.
નર કેરિ મરણ લેસિઉં જહીઇં, તઇં સુત સાલ ન ટાલિઉ તહીઇં.
કૂડો રહો કુંઅર આપણો, દારા દોસ નવિ દીજઇ ઘણો.

'ભૂલો ઘણુ અહિરણિ ચર્કચૂરિ, જનક જનેતા ઉપરિ સૂર.' ૮૩૨
રા૦–સુર સહુઅ તુમ્હ સરખા મલિ, માંણુ ન મંદોદરિનું ટલિ.
જે ગતજનમિ હુંતિ ડેડકી, ઋષિ રાખ્યા વિષવેદન થિકી.
(તે) પૂર્વિં પુણ્ય તણિ પરતાપી, અંતકરાય સકિ ઉથાપિ.
'વર વાહુલીઆ જાસિઇ વહિ, રહિસિ નારી નદી નિરવહી.' ૮૩૩
મં૦–વહિ નીર પરઘરિ પાફણી, ભૂખ નિવારી ભરતા તણી.
અશવા અવસરિ દેખી આથિ, પહિલી રાડિ કરિ પ્રીઉ સાથિ.
બ્ર૦–રાવણ રોસ ન કીજે ઘણો, ભૂંડો ભલો જનમ જામણો.
તન મારી તન મૂંકી જાય 'ગલી રયણુ જિમ બઇઠી ગાય.' ૮૩૪
ગૌરી પીઠ ન પડી પલહાણુ, તં કુલદીપક કાંઇ ન જાણુ.
જે હણુતાં હિયઈ આડા હાથ, તે નાસતાં કિમ મારિ નાથ ?
તઈ ડારી એ 'ભાગો ભારિ, ત્રિણ્ણ ઊપરિ સી તરુઆરિ ?'
'આઊધ ઊગામિ જેતલાં, તાકી કો મૂંકિ તેતલાં ?' ૮૩૫
રા.—તિલક તમો તેત્રીસહ કોડિ, દસશિર જંપઇ દોઇ કર જોડિ.
'છોરૂ છાંડિ કછોરૂ હોઇ, માત કુમાત ન કાહાવિ કોઈ.'
'એક કંદ્રપ નઇ બીજો ક્રોધ, જે જાલવી સકઈ તે યોધ.'
રાવણ વયણ સર્વ સાંભલ્યાં, ધનિ ધનિ કહિતા બ્રહ્મા વલ્યા. ૮૩૬
વલી પધારિયા ઈસર આવાસિ, મતિ દેવા મંદોદરિ પાસિ.
ઈશ્વર.—મયદાનવી કુંયરિ કહાવિ, ચઊદ ભવન માંહિ ભલૂં ભણાવિ.
વર સાહામાં વાયક ઊચર્યાં, તે સઘલાં ધુરિ કુડાં કર્યાં.
'દાવાનાલ દાધૂં પાલવિ, જીભ તાણું જંવારિ નવિ.' ૮૩૭
નવકુલ નાગ અમર તેત્રીસ, જાણુઇ સુગતિ ઉપાસઇ ઇસ.
વિષ્ણુ ભગતિ વાણી વિસ્તરિ, તે રાવણ કિમ કલી મુખ કરિ ?
વહિ વેદ સંધ્યા સાતરી, ષટકર્મ ચાલિ ન ચૂકઇ કિસી.
સર્વ જીવ ઊપરિ સમચિત્ત, 'ગંગોદક નિઇ ચરણામૃત્ત.' ૮૩૮
મૃત્ય રાંમ કરિ માગૂં માંડ, કુલ કાઢિવા કુંભી કુંડ.
દેખી લંકિ અસુનાં લક્ષ, 'જે ચણીયારિ ઘાલી ચંક્ષ.'
સુગતિ માગવા મુંકિઇ રાજ, તે અલહીઉ કિમ કહીઇ આજ ?
સુખ સંવરિ સર્વ સતઈ રહિ, 'લોહ નાંખી સોનૂં સંગ્રહી.'૮૩૯
ગ્રહી સીતામનિ માતા ગણી, 'ઊહનો વાય નાવઈ તે ભણી.'
રખવાલિ રાખી રાક્ષસી, બીસ સહસ વલી ત્રિજટા જસી.

૮૩૧-૪–" વહુ વાદથી ઉધરી ગાંમ " પાઠાંતર.

જાણું રામ વસઇ વનવાસિ, વૈદેહી કિમ રાખૂં પાસિ ?
વિણસઇ ધર્મ સતી સંવાહિ, 'ગંગા જમનાં જલ લેતી જાય.' ૮૪૦
ઇશ્વર—જયવિજય દોઇ દ્વારા અંતરી, સોય અવતારીયા સાપિઇં કરી.
સ્વામી વચન ' બાંધી સઊણગાંઠિ,' વયર કરી જાસિઇં વૈકુંઠિ.
' લેખઈ ચોખઇ કરતાં મરઈ, સુંચલ સુંઠિ ન સાજા કરિ.'
' ડાહા પ્રતિ ન ડાહા થઈઇ,' મંદોદરિ મતિ જાગિ કહઇ. ૮૪૧
હઈયડિ નિર્મલ તણું અહેનાણ 'ઉજડ માંહિ ન ભાંજઇ આણ.'
' વિષ વેદન ટાલી વિપ્રીત' પિતા સુતા પરિ લાવ્યો શીત.
આંણી મૂંકી માંહિ અશોક, તે રાવણ નઇ કેહો દોષ ?
હાડ ન ગૂઢ ન જીભ ન જાકિ, 'તરણા ચોર તે ત્રગુસઇ ભાખિ.' ૮૪૨
પ્ર.— ભાખિ કમલાસન સુણિ વહૂ, ભુવન ત્રિણિ તન્હ સૂઝઇ સહુ.
જહીઈ હરિ હનમંત આવયો, મન ઊપલ્યાં કરિ વનિ ગયો.
દેત દુર્મંતિ નઇ સીતા સતી, અસ્યું જણાવ્યું અવધ્યાપતી.
'ખોડિ ખાડ પડઈ સહુકોઇ, સુહણઈ સ્વર્ગ ન પામિ કોઇ.' ૮૪૩
સોઇયા વહની નઇ સાંકલી, તે અબલા તૂં પાહિજ ભલી.
ભરતા ભગતિ ન કીધું ભંગ, જીત્યા પાવક અનઈ પતંગ.
તઇ દસમસ્તક દૂહવ્યો ઘણૂં, મૂહ લાજઇ મઇદાનવ તણૂં.
'પાણી દૂધ પટંતર હુસિઈ, કેહની વહુ કેહના જુહારસિઇ?' ૮૪૪
કવિ.–રીસ નિવારૂં રાણી ભણઇ, લાગી પાગિ પિતામહ તણઇ.
પ્રીઅ સરસો કીધો પ્રસંગ, વહ્યા વિધાતા ' વરતો - રંગ.'
'કથં કપટ નઇ કામિનિ કલહિ, અજાયુધિ પરિ જાસિઇ વિલહિ.'
'ઘરિ ગુલ રાડિ ન પાડિવિ સલ, ચખિ દેખતાં કાયા કુશલ.' ૮૪૫
મં.– કુશલ ન કહીઈ વનિતા ભણિ, ' નાચઇ નાચ ટેકૂઆ તણિ.'
'છેહલિ ક્યારી પાણી ગયું', કાઢયો જીવ નઇ કરકૂ રહિયું'.
ગાડું ગયું લીહટી તગતગિ, પટઈલ તાણી પાહરડા લગિ.'
આપિ શીત કાં કરઇ સંગ્રામ? ઉઠિ અસુરપતિ 'રૂઠો રામ.' ૮૪૬
કવિ–રામિ રાવણ નઇ ઘટકરણ, તારિયા કુંવર કુલ આભરણ.

આવાગમન કરી ઊભગા, તઈ સરગાતિ રાખ્યા શ્રીરંગા.
અચલ વિભીષણુ આપ્યૂં રાજ, વલી પાડિઉં વાનરનૂં કાજ.
સીત સહિત અવધ્યાં આવીયા, ભરત શત્રૂઘ્ન સાહમા ગયા. ૮૪૭
ગયા નગરિ નરનાયક નારિ, યમહર જમત્રી હેમકુમારિ.
પંચશબદ શીક્રિરિ સરિ ઢલિ, આગલિ અધિપતિ પાલા પુલિ.
સિંઘાસણુ બઇઠા શ્રીરામ, સકલ લોકે લાધો વિશ્રામ.
સવિ ઉપગાર અમીરસ થયા, કવિ સીધર નઇ કીત્રી મયા.
મઇ મતિમાનિ વાત વીનવી; અધિકું ઊણું ખમયો કવી. ૮૪૮

પૂર્વછાયો.

મઇં ઊખાણા અતિ ઘણા, કીધા કવિત મઝારિ,
' કાવડિ ભરતાં કાપડી, વરઈ ન વેણી વારિ. ' ૧
'સંવત પનર પાંસઠ્ઠઇ, જીરણુદુર્ગ ' નિવાસ,
પૂરણુ ચ્યારિ ચોપઈ બિસઇ, બાંધી બુદ્ધિપ્રકાસિ. ૨
પરકાસિ પાતિગ ટલિ, મંદોદરિ સંવાદ.
સાંભલતાં નરનારિ નઇ, સારંગધર પરસાદ. ૩
પ્રકાસિં પાતિક ટલિ, શલ્યા વર સંવાદ,
રાવણુ રૈસિ મંદોદરી, કીધી કથા અનુવાદ. ૪
સોમ ' મંત્રી સહસા સુ તન ' કવિતા ' સીધર ' નામ.
ઉતપતિ મોઢ અડાલજા, તસ તુહા શ્રીરામ. ૫

ઇતિશ્રી મંદોદરી સંવાદ ચઉપઇ સંપૂર્ણ.

સંવત ૧૭૦૫ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૧૫ દિને કાસિમપુર મધ્યે ઋષિશ્રી ૫ રાજપાલજી તસ્ય શિષ્ય મુની વીરજીલિપિકૃતં સ્વયં પઠનાર્થં. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાઈટીના ઉપમંત્રી રા. હીરાલાલ પારેખ તરફની પ્રતિનું છેવટ આ પ્રમાંણે છેઃ—

" સંવત ૧૬૭૯ વર્ષે અશાઢ પ્રમાણુ વદિ૫ ભોમે શ્રી અમરેલી વાસ્તવ્યે શ્રી કલ્યાણુ મસ્તુ.

પ્રબોધ બત્રીશી

અથવા

માંડણ બંધારાના ઉખાણા

સમજુતી

૧ ભક્તિવીશી

પૃષ્ઠ ૧

૧ પ્રબોધ બત્રીશી—ઉપદેશનાં બત્રીશ કડવાંનો સમૂહ. માંડણકવિ કડવાંને 'વીશી' નામ આપે છે; કારણ કે છ છ પદના એક એવા વીસ છપ્પાનો એ પ્રત્યેક વીશીમાં સમાવેશ કરે છે. બંધારો–છીપાઓની પેટાજ્ઞાતિ બંધારા કહેવાય છે. બંધારાઓનો ધંધો ઘાટડીઓ, ચુંદડીઓ કે અતલસ આદિ ગલવાળાં વસ્ત્રોને ગલ પાડવા માટે પ્રથમ સળીઓથી ઉપસાવી દોરાથી બાંધીને પછી રંગવાનો હતો. આ ધંધો માત્ર બંધારાઓને હાથ નહીં રહેતાં ગૃહઉદ્યોગ તરીકે કુલસ્ત્રીઓને હાથ ગયેલો છે. બાંધણીના ઉદ્યોગસ્થાન પેથાપુરમાં કે અતલસના ઉત્પત્તિસ્થાન અમદાવાદમાં હજીએ થોડો થોડો આ ઉદ્યોગ પ્રચલિત છે. 'બંધારા' શબ્દ માટે જુઓ:

"જીરે! કીયો રંગારો રંગી ગયો? જીરે! કીયે બંધારે બાંધી ભાત?
મેં ઓઢી રે ચુંદડી."

(બાલા ભોળાનાથ સંગ્રહિત શ્રીગીતો.)

ઉખાણા [સં. आमाणकः]—કહેવતો, લોકોક્તિઓ, લૌકિક ન્યાયો. આગઈ–પૂર્વે. કવિત્યા–કાવ્યમાં ગાઇ ગયા. ગંગા......સંગ્રહી–લોકજીવનની ગંગાનાં જલપુરો પુષ્કળ વહી રહ્યાં છે; છતાં આપણી શક્તિના પ્રમાણમાંજ આપણે એ જલનો સંઘરો કરી શકીએ છીએ; તેમ લોકજીવનમાં પ્રચલિત આ સંખ્યાબંધ કહેવતોમાંથી હું પણ મારી શક્તિ અનુસારજ આટલીએ ભેગી કરી શકયો છું. તોય [સં. तोयं] —પાણી. ચોરી ભાગિ......હોઈ—હું એ કહેવતો મારી કરી લઈશ છતાં તે મોંઘી [સં. महार्घक] નહીં થાય.

૨ હીઈ–હૈડે. ઉલ્હસી [સં. उल्लासः]–ઉમંગ લાવીને. જેતા...તેતા—જેટલા તેટલા. લહઈ—સ્વીકારો. ઝંખ–ઝખ. વાયુ [સં. वादयति–वादितकः वाइयउ]–વાયો, વગાડયો.

૩ ખ્યાણ [સં. व्याख्यानः]—આખ્યાન, કથા. મિલ્યા [સં. मिल्]–ભળ્યા. જાણે તિલ......ભલ્યા!—જાણે કે તલ અને કોદરા [કોદ્રવ] ભેગા થઇ ગયા! તેહની......હોઈ—તલ અને કોદરા એકઠા થયા પછી કોદરાની ઘેંશ નહીં થઈ શકે કે તલની ઘાણી થઈ ન શકે, વિચારસામ્ય માટે જુઓ: